

Gün-Xəbər



ABŞ rəsmisi Bakıdadır

ABŞ dövlət katibinin beynəlxalq təşkilatlar üzrə köməkçisi Mişel Siso Azərbaycanda səfərdədir. Bu barədə ABŞ-ın Azərbaycandakı səfirliyindən bildirilib.

Qeyd olunub ki, dövlət katibinin köməkçisi cari və potensial çoxtərəfli əməkdaşlığın sahələrini nəzərdən keçirəcək. Buraya "Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə" nail olmaq konteksti və iqlim dəyişikliyi, ərzaq təhlükəsizliyi və global səhiyyə təhlükəsizliyi daxil olmaqla, transmilli problemlərin həlli kimi məsələlər də daxildir.

O, həmçinin Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının baş direktoru vəzifəsinə ABŞ tərəfindən namizədliyi irəli sürən Emi Pope üçün təbliğat aparacaq.

HAVADAN TERROR QOXUSU GƏLİR ...

Xəbər verildiyi kimi, martın 28-də axşam saatlarında Milli Məclisin deputatı Fazil Mustafa yaşadığı evin qarşısında güllələnib. "Terror aktı nəticəsində Fazil Mustafa bədənində sağ çiyin qurşağını və sağ budun aşağı üçdə birini dəlib keçən güllə yarası almışdır... Həyatı təhlükəsi yoxdur", - Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin (DTX) məlumatında bildirilir.

Xüsusi xidmət orqanlarının keçmiş əməkdaşı Ərəstun Orclu «Azadlıq Radiosu»na deyib ki, bu hadisə konkret F.Mustafa ilə bağlı deyil və, ümumiyyətlə, gözlənilən hadisə idi: "Çünki Bakıda baş verən bu son hadisələr - bu ay "Bravo"da bankomat qarşısında hücum, günün günorta çağında Dövlət Sirkinin yanında atəş açılması sanki Azərbaycanda bir ictimai rəyin bu tip hadisələrə hazırlanması idi". Onun sözlərinə görə, siyasətçilərə hücum həmişə bir cəmiyyətdə çəşqinlik, qorxu yaratmaq məqsədi güdür: "Bunun son həddi destabilizasiyadır, buna kurs götürülməlidir". Ekspert bu hücumu kimin və ya hansı ölkənin etdiyini deyə bilməyəcəyini vurğulayıb: "Hələ əlimdə bir dəlil, sübut yoxdur. Amma deyə bilərəm ki, siyasətçiyə, parlament üzvünə hücum olunursa, bu insanlara mesaj verməkdir ki, bu ölkədə heç kəs təhlükəsiz deyil. Bu, həm siyasi, həm ictimai mesajdır".

Lavrov ümid edir ki ...

"Ümid edirik ki, Bakı ilə Tehran arasında münasibətlərdə mövcud gərginlik müvəqqəti xarakter daşıyır və ən qısa zamanda aradan qaldırılacaq".



Bunu Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov iranlı həmkarı Hüseyn Əmir Abdullahianla görüşdən sonra keçirilən mətbuat konfransında deyib.

O, həmçinin qeyd edib ki, Tehran və Bakı arasında münasibətlərin tənzimlənməsi üçtərəfli əməkdaşlığın təşviqinə töhfə verəcək: "Bu, Rusiya, İran və Azərbaycanın iştirakı ilə üçtərəfli əməkdaşlığın təşviqinə, o cümlədən "Şimal-Cənub" beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin inkişafı çərçivəsində vacib layihələrin həyata keçirilməsində bütün tərəflərin təsdiq etdiyi maraqları kontekstində töhfə verəcək".



Düşmənlər Azərbaycanda terrora dəstək verir



Dövlətimizi terrorla sarsıtmağa çalışırlar

Səh.3

Çin-Rusiya görüşünün nəticələri



Rusiya zəiflədikcə Çindən asılılığı artır

Səh. 4

Dəyərlərimizə sahib çıxaq...



Bunun üçün türk olmaq gərəkir

Səh. 5



Peter Mixalko: "Aİ və Azərbaycan arasında güclü əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq qurulur"

"Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında güclü tərəfdaşlıq əlaqələri qurulur və Azərbaycan üçün Çevik Texniki Yardım Aləti (AZTAF) proqramının həyata keçirilməsi buna sübutdur".

Bunu Avropa İttifaqının (Aİ) Azərbaycandakı nümayəndəliyinin rəhbəri, səfir Peter Mixalko proqramın icra tərəfdaşına dair illik toplantıda deyib.

"AZTAF bizim [Azərbaycan hökuməti ilə] yüksək beynəlxalq standartlara uyğun işləmək yollarından biridir", - o bildirib.

P. Mixalkonun sözlərinə görə, pandemiya dövründə Aİ və Azərbaycan bir sıra strateji əməkdaşlıq sahələri və iqtisadi əlaqələrin gücləndirilməsi üçün uzunmüddətli hədəflər müəyyən edib.

Nümayəndəliyin rəhbəri AZTAF proqramının iqtisadi inkişafın dəstəklənməsi, enerji səmərəliliyi, mobillik və s. məqsədlərə xidmət etdiyini vurğulayıb.

"Bu proqramın müxtəlif nazirliklər və onların tabeliyində fəaliyyət göstərən agentliklər kimi bir çox benefisiarları var. Lakin AZTAF-ın əsas benefisiarı ölkə vətəndaşlarıdır. Gəlin Azərbaycanın dayanıqlı gələcəyi naminə birgə işimizi davam etdirək", - səfir əlavə edib.



Paşinyandan gözlənilməz həmlə: İrandan üz döndərir

"Baş nazir Nikol Paşinyan Rusiya və İrani Ermənistandan çıxarmağa çalışır".

Bunu Ermənistan parlamentinin keçmiş deputatı Arman Abovyan deyib. Siyasətçi ölkəsinin Beynəlxalq Cinayətlər Məhkəməsinə qoşulmasının mümkün nəticələrinə diqqət çəkib: "Kremlə Vladimir Putinin həbsinə orдер verilməsi qərarından dərhal sonra Ermənistanın Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin yurisdiksiyasını tanıması sərt demarş kimi qəbul edilib. Hər şey daha da pisə doğru gedir. Ermənistan ətrafındakı gərgin regional prosesləri nəzərə alsaq, o zaman bunu təkcə Ermənistan hakimiyyətinin addımı kimi izah edilməməlidir. Çox güman ki, onlardan ruslarla münasibətləri korlamaq tələb edilib ki, bu da Ermənistanda Atlantik təsiri artırmaq, Rusiya və İrani regional siyasi arxitekturadan sıxışdırmaq vektoruna uyğun gəlir.

Əgər sabah bu və ya digər səbəbdən hökumət o qərarı ratifikasiya etməmək üçün əsas tapsa belə, münasibətlərdəki ciddi gərginlik qalacaq".

Ərdoğan: "Bayraq onu daşımağa davam edənə təhvil verilməlidir"

Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan növbəti müddətə seçiləcəyi təqdirdə hökumətdə yeni simaların görüncəyini bildirib.

Ərdoğanın qeyd etdiyi kimi, hakim qüvvə aprelin 9-da deputatlığa namizədlərin siyahısını təqdim edəcək.

"Üç müddətli qayda və digər səbəblərə görə yeni adlar olacaq, bəzi dostlarımızla (işimizi) davam edəcəyik.

Gün gəlir ki, bayraq istər-istəməz onu daşımağa davam edənə təhvil verilməlidir. Nazirlərimiz mayın 14-dən sonra parlamentdə işlərinə davam edəcəklər. Seçkilərdə qalib gəldikdən sonra kabinetdə yeni simalar təymin edəcəyik", - deyər Ərdoğan hakim partiyanın iclasında bildirib.



Xatırladaq ki, Türkiyədə parlament və prezident seçkiləri mayın 14-nə təyin edilib. Prezident seçkilərinin ikinci turu, lazım gələrsə, mayın 28-nə təyin ediləcək.

Türkiyənin hazırkı prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan rəsmən ikinci müddətə namizədliyini irəli sürür. Dövlət başçısının əsas rəqibi müxalifətdə təmsil olunan Kamal Kılıçdaroğludur.



"Azərbaycanda dərmanların qiyməti 3-4 dəfə bahadır"

"Azərbaycanda dərmanların qiyməti qonşu ölkələrlə müqayisədə 3-4 dəfə bahadır".

Bu fikirləri Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin iclasında deputat Rəşad Mahmudov bildirib.

Onun sözlərinə görə, ölkədə zəruri dərmanları tapmaq çətinidir: "Həmin dərmanları xəstəlik dövründə tapmamaq vəziyyəti daha da çətinləşdirir. Qonşu ölkələrlə müqayisədə dərmanların qiyməti qat-qat bahadır. Bu problemi özəl şirkətlərdən də soruşduqda, "siz bizim dərdimizi başa düşürsünüz", deyirlər".

"İndiki mərhələdə "F-16" kömək etməyəcək..."

Ostin Ukraynaya lazım olan silahları açıqladı

"İndi ukraynalıların əsas tələbatı hava hücumundan müdafiə silahları ilə bağlıdır. Bu, döyüş meydanında kritik dərəcədə lazımlıdır. Onlara eləcə də uzaq məsafəli silahlar və zirehli texnika lazımdır".

Qərb mətbuatına istinadla xəbər verilir ki, bunu ABŞ Müdafiə naziri Lloyd Ostin abş Senatındakı dinləmələrdə söyləyib.

Ostin deyib ki, hazırkı mərhələdə Ukrayna Ordusunun daha çox belə bir qərar qəbul olursa, bu imkanın təmin edilməsinə təxminən 18 ay vaxt lazım

təyyarələrin verilməsi isə bir qədər vaxt aparacaq: "F-16 qırıcılarına gəlinə, raynalılara kömək etməyəcək".



Ostin deyib ki, ümumilikdə ABŞ tərəfindən Ukraynaya hərbi təyyarələrin verilməsi mümkündür və bunlar "F-16", yaxud hansısa başqa təyyarələr ola bilər.

Qeyd edək ki, bundan öncə ABŞ Müdafiə naziri 2023-cü ilin yazında Ukraynanın uğurlu əks-hücum əməliyyatı keçirmək üçün yaxşı şansının olduğunu bildirib.

Ostin deyib ki, ümumilikdə ABŞ tərəfindən Ukraynaya hərbi təyyarələrin verilməsi mümkündür və bunlar "F-16", yaxud hansısa başqa təyyarələr ola bilər.

Qeyd edək ki, bundan öncə ABŞ Müdafiə naziri 2023-cü ilin yazında Ukraynanın uğurlu əks-hücum əməliyyatı keçirmək üçün yaxşı şansının olduğunu bildirib.



Petrosyan: "Vəziyyət Azərbaycanın xeyrinədir, qarşıdakı illərdə..."

"Cənubi Qafqazda vəziyyət Azərbaycanın xeyrinə dəyişib".

Bunu erməni politoloq Vazgen Petrosyan deyib. Ekspertin fikrincə, bölgədə formalaşan yeni geosiyasi situasiyada Qərb və ya NATO dövlətləri Azərbaycanı dəstəkləyirlər.

"Bu gün bölgədə güc balansı türklərin xeyrinə dəyişib. NATO başda olmaqla onların digər beynəlxalq sponsorları türklərin maraqlarını təmin etmək üçün hər şeyi edəcəklər. Regionumuz qarşıdakı illərdə qaynar münəfişə nöqtələrindən biri olacaq", - Petrosyan iddia edir.

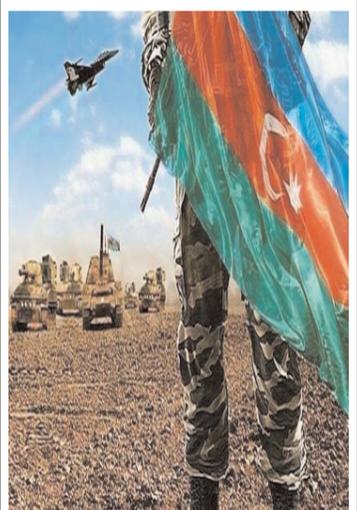
BDU-da "Mart soyqırımı -105" adlı kitab sərgisi açılıb



Bakı Dövlət Universitetinin (BDU) Elmi Kitabxanası 31 mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Gününə həsr olunmuş "Mart soyqırımı -105" adlı kitab sərgisi təşkil

edib. Sərgidə kitabxananın fondlarında mühafizə olunan "Azərbaycanlıların soyqırımı", "Azərbaycanda böyük terrorun tarixi", "Azərbaycanda türk-müsəlman soyqırımı probleminin tarixşünaslığı", "Erməni xəyanəti", "Erməni yalanları və tarixi həqiqətlər" və s. kimi ermənilərin Azərbaycan xalqına qarşı törətdikləri qanlı cinayətləri özündə əks etdirən, Azərbaycan, ingilis və rus dillərində 40-dək kitab nümayiş olunur.

Sərgi həftənin sonunadək ziyarətçilərin üzünə açıq olacaq.



Azərbaycanın iqtisadi və hərbi potensialı artıqca düşmən dövlətlər daha kəskin üsula - terrora əl atmağa məcbur olurlar. Bu ilin 3 ayı ərzində ölkəmizdə baş verən 2 bank soyğunçuluğu, martın 28-də millət vəkili Fazil Mustafanın evinin qarşısında güllələnməsi, Tehranda səfirliyimizə edilən xain silahlı basqınından sonra ölkəmizdə baş verən ən ciddi terror hadisələridir. Azərbaycanda baş verən terror hadisələrinin, xüsusən Rusiya və İranın ölkəmizdə geniş şəbəkə təşkil edən casusları tərəfindən törədilməsinə şübhələr çox olsa da, terrorun Azərbaycan, Rusiya və İran arasında düşmənçiliyi qızışdırmaq istəyən üçüncü dövlətlər tərəfindən törədilmə ehtimalları mütləq nəzərdən qaçmamalıdır. Çünki regionda gərginliyin artmasını istəyən güclərin olduğunu unutmaq olmaz.

Eyni zamanda, nəzərə almaq lazımdır ki, Rusiya – Ukrayna müharibəsi fonunda Rusiyaya qarşı müharibə ocaqlarının sayını artırmaqda maraqlı olan Qərb və Avropa ölkələri belə bir ocağın Cənubi Qafqazda yandırılması üçün əlverişli şərait olduğunu düşünürlər. Rusiyanın Ukraynaya yönəltdiyi hərbi gücün parçalanması və Rusiyanın bir deyil, bir neçə istiqamətdə münaqişəyə cəlb olunması Qərb dövlətlərinin gündəliyindədir. Azərbaycanda törədilən terror və banklara edilən silahlı basqınların təfərrüatı və törədilmə səbəblərini buna görə müəyyən etmək o qədər də asan deyil. Regionda baş verən mənfi proseslərin xronologiyası və motivləri göstərir ki, Azərbaycana qarşı açıq hərbi təxribatlar törətməkdə ən çox maraqlı ölkələr Rusiya və İrandır. Hər iki ölkə Ermənistanın Qərb dövlətlərinin nəzarətinə keçməsi üçün onun nazı ilə oynamaq məcburiyyətindədir. Amma Ermənistanın maraqlarını təmin etməklə, onu regionda oyuncaq kimi saxlamaq naminə Rusiya və İranın Azərbaycanı hədəfə almasına qətiyyətlə imkan vermək olmaz.

Azərbaycana qarşı düşmən təxribat və təhdidlərinin güclənməsinin bir səbəbini də qardaş Türkiyədə keçiriləcək seçkilərlə bağlı olmasına şübhə etmirəm. Düşmən ölkələr Azərbaycan üzərinə hücumu gücləndirməklə, həm Azərbaycana Türkiyənin dəstəyinin azalmasından istifadə etməyə, həm də Türkiyənin diqqətini Azərbaycana və seçkilərə parçalanmaqla, AKP və Erdoğanın seçkiləri uduzmasına yardım etmək fikirindədirlər. Hazırda dünya güclərini daha çox narahat edən Türk Dövlətləri Təşkilatının təşkilatçısı rolunda çıxış edən Erdoğanın seçkiləri uduzması dünya ağalarının ən vacib projələrindəndir. Dünya hegemonluğu üçün çarpışan ABŞ və Avropa ölkələri, Çin və Rusiya TDT-nin yaranmasını və güclənməsini istəmir. Qərb Azərbaycanı Ermənistan qədər müdafiə etmir, sadəcə, Qərb Azərbaycana

müvəqqəti olaraq Avropanı enerji ilə təmin edən mənbə kimi baxır.

2020-ci ildə Azərbaycanın Ermənistanı və eləcə də himayədarlarını 44 gün ərzində ağır məğlubiyyətə uğratması dünyanın ölkəmizə qarşı münasibətini tam dəyişib. Məğlubiyyətlə barışacağını və 30 il Ermənistanın Rusiya və İran dövlətlərinin aşkar hərbi yardımı ilə işğal etdiyi torpaqlardan Azərbaycanın əl çəkəcəyini düşünən düşmən ölkələr səhv etdiklərini dərk etdilər. Azərbaycan ordusunun Ermənistanın işğal etdiyi torpaqlardakı hərbi birləşmələrini ağır şəkildə məğlub etməsi tək Ermənistanı deyil, onu himayə edən Rusiya, İran, Fransa və digər düşmən dövlətləri də sarsıtdı. Əslində Azərbaycan heç bir ölkənin ərazisini işğal etmədi, özünün işğal olunan torpaqlarını azad etdi və beləliklə, Ermənistan hərbi birləşmələri tərəfindən işğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarının dərhal azad olunması barədə BMT TŞ-nin 1993-cü il

baycan üçün təxribat mərkəzinə çevrilib. Rusiya və Ermənistan imzaladığı üçlü bəyanatda üzərinə götürdükleri öhdəlikləri yerinə yetirmir, Ermənistan isə müxtəlif bəhanələrlə Azərbaycanın təklif etdiyi sülh müqaviləsini imzalamaqdan yayınır.

Bəli, düşmənlərimiz düz iki yüz ildir milli adət-ənənələrimizi unudurmaq üçün millətimizin üzərində saysız-hesabsız əməliyyatlar aparıblar və tam olmasa da, məqsədlərinə qismən na-

oyunayırlar.

Düşmən milli karakter və təbiyyətimizə o dərəcədə nüfuz edib ki, öz müsbət milli keyfiyyətlərimizi az qala tamam itirmək təhlükəsi ilə üzləşmişik. Rüşvət-xorluq kimi dünyanın ən çirkin əməlini milli genimizə düşmənlər elə yeridiblər ki, bu çirkin belə artıq milli fəlakətə çevrilib. Bu fəlakət həm də elə heyretəmiz formada inkişaf edir ki, millət çaş-baş qalıb, bir tərəfdən, rüşvət-xorluq həbs olunur, digər tərəfdən isə ölkədə rüşvət

şıqlıq və kaos yaratmağa çalışırlar. Bu zaman rüşvət-xorluq və korrupsionerlərlə terroristlərin ölkəmizin düşmənlərinin maraqlarına xidmət etməsi üçün əlverişli şərait yaranır.

Hazırda Azərbaycanda müxtəlif çətir altında fəaliyyət göstərən Rusiya və İran dövlətlərinin geniş agentura şəbəkələri rüşvət-xorluq və korrupsioner, terrorist qruplarla birgə hərəkət edərək, ölkədə vətəndaş həmrəyliyini zərbə vurmağa fokslandırıblar. Beləliklə, xalq hökumətdən narazı salınır, xalqla hökumət arasında gərginlik güclənir. Cəmiyyətdə yaranan gərginlik tədricən bütün ictimai və sosial sferaya, o cümlədən dövlətin təhlükəsizliyinin əsas sütunu sayılan orduya da sirayət edir. Bu da xarici düşmənlərə, xüsusən Ermənistan, Rusiya və İrana hava və su kimi lazımdır.

Son zamanlar Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətinin və digər təhlükəsizlik orqanlarının heyata keçirdikləri əməliyyatlar nəticəsində xarici cəsus şəbəkə



Düşmənlər Azərbaycanda terrora dəstək verir

Dövlətimizi terrorla sarsıtmağa çalışırlar

də qəbul etdiyi 4 qətnaməni yerinə yetirdi.

Bildiyimiz kimi, Azərbaycan-Ermənistan münaqişəsinin əzəli memarı Rusiya bu dəfə də işğal altında olan Azərbaycan torpaqlarının tam azad olunmasına imkan vermədi. Heç kəs unutmamalıdır ki, Rusiya Azərbaycan ordusunun zəfər yürüşünü dayandırmaq üçün hərbi provokasiyaya əl atdı, Rusiyaya məxsus hərbi helikopter Naxçıvanda sərhəddimizi pozdu, həmin helikopter sərhəddilərimiz tərəfindən vuruldu. Bunu bəhanə edən Rusiya Ermənistan ərazisində yerləşən 102-ci odusunu Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinə, Xankəndinə yeritdi və Xankəndini erməni quldurlarından təmizləmiş ordu hissələrimizi zorla oradan çıxardı. Məlum olduğu kimi, 2020-ci il noyabr ayının 10-da gecə Rusiya prezidenti V. Putinin müdaxiləsilə müharibənin dayandırılması barədə Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan arasında 9 maddədən ibarət üçtərəfli atəşkəs bəyanatı imzalandı, faktiki olaraq Qarabağı zərən işğal edən Rusiya hərbi kontingenti "sülhmeramı" adı altında Azərbaycanı işğal etdi. Bununla da Azərbaycanın 3,5 min kv kilometr ərazisi, 2 yuzddən çox yaşayış məntəqəsi Rusiya və Ermənistan hərbi dəstələrinin nəzarəti altına keçdi. Həmin ərazilər son 2 il yarım ərzində Azər-

il olublar. Düz iki əsr öncə dövlətimizi və millətimizi iki yere parçalayıb Şimalda ruslaşdırmağa, Cənubda isə farslaşdırmağa çalışdılar, amma bacarmadılar. Dilinə, dininə, mədəniyyətinə, ədəbiyyatına, milliyyətinə əl qoydular. Şimalda ruslar türkləri baran (qoyun), Cənubda qalan çoxluğumuzu isə farslar xər (eşşək) adlandırdı. Bu siyasət İranda hazırda da davam etdirilir.

Düşmənlərimizin qeyd etdiyim və etmədiyim milli kimliyimizdən uzaqlaşma arzusu ona görə tez baş tutdu ki, bu proseslərin dərin qatlara işləməsinin günahının əsasını özümüz təşkil etmişik. Bu ifadəm bəlkə də çoxlarının xoşuna gəlməyəcək, çox acıdır, amma milli kimliyimizi qorumaq üçün tarixin müxtəlif vacib məqamlarında fədakar ola bilməmişik, bu, faktıdır, inkar etmək mümkün deyil.

Qatı düşmənlərimiz ruslar və farslar millətimizin özünə qayıtmaq istəyinə düşməsindən, müstəqillik uğrunda mübarizəyə başlayan millətimizi əzmək, istismar etmək üçün torpaqlarımızda yaratdıqları oyuncaq Ermənistan vasitəsilə dövlətimizə və millətimizə qarşı çirkin arzularını həyata keçirməyə çalışırlar. Təəssüf ki, bu şəərəfsiz işdə sapı özümüzden olan, tamah naminə düşməne satılmış, milli xəyanətkarlar da az rol oynamayıb və indi də rol

və korrupsiya şiddətlənir. Adətən xalq ölkədə mübarizə elan olunan rüşvət və korrupsiyanın azalmasını gözlədiyi halda, çoxalmasına və şiddətlənməsini seyr edir.

Düşünürəm ki, Azərbaycan xalqı bütün mövcud problemləri o zaman müsbət həll edə biləcək ki, yeni tələb və çağırışlara cavab verə bilən yeni gənc nəsil yetişdirəcək. Müasir çağırışlara normal cavab vermək üçün dünyada innovativ, dürüst, azad və müstəqil şəxslərdən ibarət gənc kadrların yetişdirilməsi tələb olunur. Azərbaycanda isə rüşvət-xorluq və korrupsiya mühiti hökm sürür. Belə mühitdən terrorist dövlətlər daha yaxşı istifadə edir, yeni çağırışlara cavab verə biləcək gənc nəsil yetişdirməyə imkan vermirlər.

Bu halda, ölkədə yaranmış mövcud durumla bağlı belə nəticəyə gəlirəm ki, milli problemlərin həlli ilk növbədə ölkədə terrorizmin inkişaf etməsinə şərait yaranan korrupsiya mühitini aradan qaldırmaqdan keçir. Mühiti dəyişmədən hazırkı vəhimsizlikdən çıxmaq mümkün deyil. Buna görə də, ilk olaraq bir-birinə bağlı olan iki problemin birini həll etmədən ölkəni bu durumdan çıxarmaq çətindir. Asan balıq tutmaq istəyənlər rüşvət-xorluq və korrupsionerlər də öz çirkin məqsədlərini həyata keçirmək üçün ölkədə qarı-

üzvlərinin müəyyən edilib həbs olunması təqdirləyiq haldır. Düzdür, bu əməliyyatlar nəticəsində xeyli casus zərərsizləşdirilsə də, ölkəmizdə fəaliyyət göstərən xarici casus şəbəkələrinin tam zərərsizləşdirildiyini güman etmək mümkün deyil.

Xarici casus və terror qruplarının fəaliyyətinə imkan verməmək üçün ölkədə yalnız dövlət orqanlarının məşğul olması kifayət deyil, bu mübarizəyə mütləq xalq qoşulmalıdır. O zaman ölkəmizin və vətəndaşımızın heyatının təhlükəsizliyinin tam təmin olunmasına güvənmək olar.



Tapdıq ABBAS

Baş redaktor,

"Əməkdar mədəniyyət işçisi",

Pedaqoji fəlsəfə doktoru,

Qarabağ müharibə veteranı

t.abbas1952@list.ru

ÇİN-RUSİYA GÖRÜŞÜNÜN NƏTİCƏLƏRİ

1) Beynəlxalq Cəza Məhkəməsinin qərarı

Beynəlxalq Cəza Məhkəməsi zalım Putinin həbsi ilə bağlı qərara imza atdı. Bu mərhələdə qərarın icrası mümkün görünməsə də, önəmli olan məsələnin siyasi, psixoloji yönüdür. Məhkəmə birbaşa Putini hədəf seçir, ona siyasi-psixoloji təcrid tətbiq edir, ünsiyyət imkanını azaldır, təkləyir, deyir ki, Putin savaşa canisidir, onunla əlaqə qurmayın, iş görməyin, bu qərar Rusiyada Putinə qarşı olan qüvvələri cəsarətləndirir, hakimiyyət-daxili mübarizəni gücləndirir...

Çin rəhbərinin Rusiyaya səfəri öncədən planlaşdırılsa da, Beynəlxalq Cəza Məhkəməsinin qərarından sonra gerçəkləşdi - məhkəmənin məhz bu mərhələdə qərar çıxarmasını Çin rəhbərinə Moskvağa getmə mesajı kimi də oxumaq olar. Putinin həbsi ilə bağlı qərar Çin rəhbərinin mövqeyinə təsir göstərmədi, o, geri çəkilmədi, zəif görünmək istəmədi, Putinin gücünün daha da azalması onun işinə yaradı, istədiklərini əldə etmək, xilaskar, böyük, ağa kimi görünmək imkanı artdı, səfərin ən yüksək səviyyədə olmasını istədi, təşkil etdi, savaştan sonra ilk dəfə Moskvağa getdi, iki gün bu şəhərdə qaldı, önəmli açıqlamalar verdi. Səbəb budur: Çinin Rusiya ilə bağlı strateji hədəfləri var, o, Çinin himayəsində olan, ondan asılı vəziyyətə düşmüş Rusiya istəyir, Rusiyanın imkanlarından maksimum faydalanmağa çalışır, Rusiyadan boşalan, boşalacaq məkanlara yerləşir, yerləşəcək, dünyanın ən böyük iqtisadi gücü olmağa can atır. Alimlər deyirlər ki, bu gediş davam etsə, Çin 2050-ci ildə ABŞ-dan daha güclü dövlət olacaq...

2) Çinin Rusiyaya baxışı

Çin də, Rusiya da böyük dövlətdir, ikisi də BMT Təhlükəsizlik Şurasının üzvüdür, qonşudurlar, ideoloji bağları da, ortaq çıxarları da, mənəfi ayrılıqları olan məsələlər də var. Ukraynayı işğal hərəkəti Rusiyanı zəiflətdi, ənənəvi tarazlıq pozuldu, Çin-Rusiya münasibətləri yeni mərhələyə daxil oldu, Çin üçün təhlükələr də ortaya çıxdı, fərsətlər də. Siyasi-ideoloji təhlükə odur ki, Rusiyanın zəifləməsi yeni dünya nizamının formalaşmasını sürətləndirdi. Çin Rusiyadakı diktatorluq sisteminin çök-məsini, Rusiyanın parçalanmasını istəmir, belə ki, Çində də diktatorluq var, Rusiyadakı rejim onun üçün qoruyucu vasitədir, bu siyasi-ideoloji müdafiə xətti qırılsa, Çindəki siyasi nizam da dağıla bilər, totalitarizmin Rusiya qalası yığılsa, Çin qalası da yıxılır. Bu tezis delillərindən biri odur ki, Çin rəhbəri Putinə iki əsas mesaj verdi: a) dedi ki, Putin 2024-cü ildə keçiriləcək seçkilərdə qalib gələcək - Rusiyada rejim dəyişikliyi istəmirəm, Rusiyanın bütöv qalmasını təminatı Putindir, o, Çinin hədəflərinə uyğundur; b) bildirdi ki, dünyada son yüz ildə olmayan dəyişim yaşanır, biz birlikdə bu dəyişimin içində yer almalı, bir-birimizi qormalıyıq, siyasi, ideoloji, iqtisadi, hərbi savaşaın tərəfləri bəlidir: bir tərəfdə ABŞ, Avropa, o biri tərəfdə Rusiya, Çin var.

Çin Rusiyanın qalib olmasını - güclənməsini də, məğlub olub dağılmasını da istəmir, zəif, Çindən asılı, onun idarə etdiyi Rusiya istəyir. Deyir ki, atəşkəs olsun, bilir ki, Ukrayna ilə savaş davam etsə, Rusiya daha da zəifləyəcək, rejimin çökmə, Rusiyanın dağılma qorxusu ortaya çıxacaq. Çin Rusiya ilə Ukraynanın savaşında tərəfsiz görünməyə çalışsa da, Rusiyanın yanındadır. Rusiyaya işğal etdiyin əraziləri tərk et ki, sülh olsun demir - Rusiya işğal etdiyi ərazilərdən geri çəkilsə, Putin rejiminin çöküşü sürətlənər. Çin 12 maddəlik layihə təqdim edir, bu layihə ümumi sözlərdən ibarətdir, dolay yolla Ukraynaya deyir ki, işğal olunmuş ərazilərinin itkisi ilə barış, savaş bitsin.

Çin Rusiyaya siyasi, ideoloji, diplomatik, informasiya dəstəyi versə də, güclü hərbi dəstək vermir, Rusiya haqlıdır demir, onu qoruyacağını söyləmir, ABŞ və Avropa ilə ciddi iqtisadi əlaqələrinin qırılmasını istəmir, passiv dəstək nümayiş etdirir.

Rusiya zəiflədikcə Çindən asılılığı artır, Avropadan qırılan Rusiya qurtuluş üçün Çinə bağlanır, Çin bundan istifadə edir, Rusiyanın iqtisadi imkanlarını ucuz qiymətə Çinə daşıyır...



Siracəddin Hacı

Rusiya prezidenti Vladimir Putinin barəsində Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin həbs sanksiyasından sonra Çin ideri Si Cinpinin Moskva səfərini təxirə salacağı gözlənilsə də, belə olmadı. Çin rəhbəri əvvəlcədən müəyyən edilmiş tarixdə Rusiya səfərini gerçəkləşdirdi və bunun üçün onun tutarlı əsasları var. Belə ki, Rusiya prezidentinin real vəziyyətini öz gözləri ilə görüb situasiyanı qiymətləndirmək, gələcək addımları bu vəziyyətə uyğun olaraq atmaq üçün bu səfər

məlidir ki...

Onlar "Ukrayna" məsələsini müzakirə etməyə başlayanda problemlərə ümumi baxış bitib. Si Cinpin Putini Çinin sülh təşəbbüsləri çərçivəsində güzəştə getməyə inandırmağa çalışıb və Rusiya prezidenti inadla cəbhədəki vəziyyəti yaxşılaşdırmaq üçün kömək istəyib, müharibədə qalib gələ biləcəyinə və Qərbi üzərində qələbənin Rusiya-Çin dostluğunun qurbanına getirə biləcəyinə əmin olduğunu bildirib. Sədr Si Cinpin mümkün variantları

Putin çinli həmkarını yaxşı başa düşür və onun istək və niyyətlərini düzgün qiymətləndirir. Belə ki, prezident çinli yoldaşlarla mümkün təmaslardan narahat olaraq dünən boş yerə Rusiya Federasiyası Təhlükəsizlik Şurasının katibi Nikolay Patruşevi qısamüddətli "sürgünə" göndərib. Ehtimal var ki, onun Si Cinpinlə ya ünsiyyətindən, ya da Patruşevin orada olmasını istəyə biləcəyindən narahat olub.

Lakin dünən Si Cinpin Təhlükəsizlik Şurasının katibi

Çin liderinin hiyləgər gedişləri

çox vacib idi. Və Si Cinpin bu fərsəti əldən vermədi.

Səfərin birinci günü Rusiya prezidenti üçün nisbətən ümidverici təsiri bağlansa da, Vladimir Putin dünən özünü əvvəlki günlə müqayisədə daha pis hiss edib və bu, həm onun əhvalına, həm də Çin lideri Si Cinpinlə danışıqların nəticəsinə təsir edib. Əgər bazar ertəsi Putin daha çox danışsın və çinli yoldaş dinləyib, dünən onların arasında daha təfərrüatlı söhbət olub. Putin istisnasız olaraq, Çin liderinin iqtisadi və maliyyə sahəsindəki təklifləri ilə razılışı, həmçinin enerji və enerji resursları sahəsində bütün təşəbbüsləri dəstəkləyib. Qeyd edək ki, Vladimir Putinin razılışdığı hər şey həqiqətən Çin üçün faydalıdır və Rusiya üçün fayda baxımından son dərəcə şübhəlidir, lakin müharibə aparən ölkənin prezidentinin hərbi sahədə dəstək naminə nə et-



nəzərdən keçirəcəyinə söz verib və Rusiya hərbi sənaye kompleksi üçün lazım olan kəşfiyyat və mallarla kömək edəcəyinə söz verib, qarşılıqlı anlaşma əldə olunarsa, digər məsələlər də zamanla həll ediləcək.

Putin dünən tez yorulub və onun öz maraqlarını təmin etmək həvəsi nəzərəcarpacaq dərəcədə azalmağa başlayıb. Putin çinli həmkarı ilə mətbuata açıqlama verməsi praktiki olaraq etalətlə icra olunub. Prezident bəyanatı zəif, cingilti, yorğun səslə, artıq ənənəvi olaraq öskürək və udqunma ilə oxuyub. Deyəsən,

ilə maraqlanmayıb, o, artıq buna qədər Patruşevlə danışmışdı və artıq onda müəyyən rəy formalaşdırıb. Lakin o, başa düşür ki, Mişustinlə görüş onun üçün vacibdir. Çin lideri Rusiya prezidentinin səhətinin vəziyyətini yaxşı bilir və indi iqtisadi, maliyyə və digər sahələrdə vədlər və perspektivlər alaraq, o, təkcə Putinə deyil, həm də real varislərinə arxayındır: arxasında təhlükəsizlik qüvvələri ilə Nikolay Patruşevin olduğu Dmitri Patruşev (DFVK-2 vasitəsilə) və Mişustin. Putinin ölümü halında, baş nazir olan şəxs əslində, Rusiyada birinci şəxs çevrilir və tamamilə qanuni olaraq prezidentin siyasi varisi olmaq şansı var. Nəticədə Moskva səfəri Si Cinpin üçün birmənalı fayda və bəzi məsələlərin həlli, Putin üçün hələ də aydın olmayan perspektivlər gətirmiş olub.

Dadaş Əhmədli

Eskalasiya ilə deokkupasiyaya...

RF Müdafiə Nazirliyinin martın 25-də nazirliyin saytından yaydığı açıqlamasını - Azərbaycanı 10 noyabr üçtərəfli bəyanatının 1-ci bəndini pozmaqda əbləhçəsinə ittiham etməsini, həmçinin açıqlamadakı qərəzli və çarəsizcəsinə çağırış, gözlənti və təhdidləri həm də belə fərqli yöndən şərh etmək olar ki, regionda artan hərbi-siyasi gərginlik, ritorika və manevrlərin, özəlliklə də Pekinin vassalı İranın riskli manipulyasiyaları fonunda

- tərəflərin ilk gündən maraqlarına uyğun yozduqları, təftiş etdikləri, şübhə ilə baxdıqları və müvəqqəti saydıqları üçtərəfli anlaşma gec və ya tez adi kağız parçasına çevrilecək;
- Azərbaycan eskalasiya ilə deeskalasiya



arasında taktiki manevrləri ilə yavaş-yavaş və addım-addım Qarabağın rus "sülhməramlı" qüvvələrindən deokkupasiyası istiqamətində irəliləyir.

Qəzənfər Həmidoğlu

2016-cı ildən bəri paytaxt sakinlərinin hər il 2-3 ay canını boğazına yığan "Formula 1" yarışlarının nə vaxta qədər Azərbaycanda davam edəcəyi hamı - ən azı Bakı şəhərinin Səbail rayon sakinləri üçün çox maraqlıdır. Çünki "Formula 1" həlqəsi şəhərin düz mərkəzi küçələrinin altı kilometrlik ərazisini əhatə edir. Bu isə hər il azı iki ay sakinlərin hərəkətinə çox ciddi maneələr törədir.

Əvvəla onu qeyd edim ki, nə Beynəlxalq Nəqliyyat Federasiyasının, nə də Formula Bir Dünya Çempionatının (Formula One World Championship) qaydalarında hansısa bir ölkənin "Formula 1" yarışlarını keçirməyə məcbur edilməsinə dair heç bir maddə yoxdur. Bu könüllü missiyalardan sayılır. Lakin hər hansı bir ölkə "Formula 1" yarışlarını təşkil etmək istəyi ilə Formula Bir Dünya Çempionatına müraciət edərsə, həmin ölkə beş il dalbadal həmin yarışların ən azı ildə bir Qrant Pirişinin təşkilinə şərait yaratmalıdır. Bu yerdə arayıq üçün qeyd edək ki, Azərbaycan artıq altıncı ildir ki, bu yarışları təşkil edir. Elə ölkələr də olub ki, bu yarış bir il keçirdikdən sonra ondan məhkəmə yolu ilə imtina edib.

Yeni ölkə hökumətinin yarış keçirmək, bu yarışlara maliyyə qoymaq öhtəliyi yoxdur. Hökumət üzərinə yalnız müəyyən icazələri vermək, yarışın keçirilməsi üçün yer ayırmaq və s. bu kimi hüquqi ödəliklər götürür.

Qaydalara görə yarışın maliyyələşdirilməsi və keçirilməsi özəl şirkətlərin üzərinə düşməlidir. Bunun üçün hökumət üzərinə götürdüyü öhtəliyə əsasən, tenderlər vasitəsi ilə yarışların maliyyələşdirilməsi və keçirilməsi işini icra edəcək şirkətləri seçməlidir.

Bu yarışların azarkeşləri əsasən Avropanın və ABŞ-in elitər təbəqəsi olur. Ona görə də yarış biletlərinin qiymətlərində məhdudiyyət yoxdur. Elə yarışlar olub ki, biletlərin qiyməti bir neçə min dollara qədər bahlaşıb. Maraqlı məqam budur ki, biletlərin bahalıqı heç vaxt yarış azarkeşlərinin sayını azaldan amillər sırasında olmayıb.

Qeyd etdiyimiz kimi, kontingent elita olduğundan qiymətlər kəmiyyətin azalmasına səbəb olmur. Bununla yanaşı, azarkeşlərin elitər turizm xərcləri də olur.

Məsələn, bu yarışların azarkeşləri heç vaxt 100-200 dollarlıq otel otaqlarında qalmır. Onların otel otaqlarının qiyməti min dollardan başlayır. Yeni özəl sektorun bu yarışlardan kifayət qədər qazanmaq imkanları var. Ona görə də bəzi dövketlər öz şirkətlərini tanımaq və daha çox qazanc əldə etməsi məqsədi ilə bu yarışların keçirilməsinə maraqlı göstərir.

Bəs Azərbaycan bu yarışları hansı münasibət və maraqla keçirir?

Əvvəla qeyd edək ki, yuxarıdakı qaydalara insan haqlarına və qanunun aliliyini hörmət edən, sivil qaydaların oturuşduğu demokratik ölkələr əməl edir. Digərləri isə bu qaydalara əməl edib-etməyi öz "daxili işi" hesab edir. Formula 1-in yaradıcısı, dünya "demokratiyasının beşiyi" sayılan ölkələr isə bunu təbii qəbul edir. Onlar Bakının mərkəzini iflic edib, vətəndaşların hərəkət hüququnun iki ay məhdudlaşdırılmasına razı olsalar da, nədənsə Özbəkistanda pambığın becərilməsi və toplanışında "uşaq əməyindən istifadəyə

Bəhreynin, Səudiyyə Ərəbistanı və Avstraliya oldu. 30 apreldə isə bu «Qrant Piri» Azərbaycanda keçiriləcək. Bu ardıcılıq dünyadan xəbəri olan hər kəsə çox şey anladır.



Bizim "Formula 1" "sevgimiz"...

"Qaranlıq" ölkələrin "qara" qazancı

görə" ölkədən Avropaya pambıq ixracına embarqo (qadağa) qoymuşdular.

Yazıya başlayanda bu ya-

İndi isə keçək yuxarıda qoyduğumuz sualın cavabına.

Birincisi, Azərbaycan

rarına gəlib. Yarışları yüksək səviyyədə keçirmək bəhanəsi altında bütün xərclərin 80-90 faizini hökumət öz üzərinə

mənəfətidir.

Məhz bu səbəbdən də hökumət vətəndaşların doqal hüquqlarını puzaraq, onun tapdalamaq hesabına pul qazanır.

2016-cı ildə, "Formula 1" yarışları Bakıda ilk dəfə keçirilən zaman dövlət büdcəsinin bu yarışa çəkdiyi xərc 300 milyon dolları keçdi. Bu qədər vəsaitlə bakıda 10-15 hündür mərtəbəli bina tikib, bir neçə min ailəni mənzilə olan tələbatını qarşılamaq olardı. Lakin hökumət bu vəsaitin 15-20 faizini yarışlara xərcləyir, qalan hissəsini isə məmurlar müxtəlif yollarla mənimsəyir. Ona görə də nə qədər ki, bu rejim ayaqdadır, hər il Bakıda "Formula 1" keçiriləcək.

Azərbaycanda ən sürətli inkişaf korrupsiya sahəsindədir

Ötən illər ərzində Azərbaycanda ən yüksək inkişaf korrupsiya sahəsində qeydə alınıb, bu dövr həm də oğurluq pulların hesabına hakim ailə və onun müttəfiqlərinin varlanması dekadası kimi xarakterizə olunur. Diqqət edin, Azərbaycan Beynəlxalq Şəffaflıq Təşkilatının korrupsiya reytingdə 2013-cü ildə dünyanın 177 ölkəsi arasında ən çox korrupsiyalaşmış 127-ci ölkə idisə, 2023-cü ildə dünyanın 180 ölkəsi arasında 157-ci yerdə qərarlaşıb.

Son illər də ölkədə korrupsiyanın inkişafına xidmət edən 3 mərhələli innovativ mexanizmlər və yeni yanaşmalar tətbiq olunur. Belə ki, birinci mərhələdə məmurlara şərait yaradırlar ki, rüşvət alsınlar, ikinci mərhələdə onları rüşvətə görə həbs edirlər, pullarını, qızılarını əllərindən alırlar, əmlaklarını müsadirə edirlər, üçüncü mərhələdə rüşvətxorları ev dustağına buraxırlar, sonra onların əmlaklarını özünə satın üzərindən həbsləri götürürlər, nəhayət sonuncu mərhələdə onları azadlığa buraxırlar ki, yenidən korrupsioner fəaliyyətlərini davam etdirlərsən. Hakimiyət bütün bunları korrupsiya ilə mübarizə adı altında həyata keçirir.



Gubad İbadoglu

xınlarda «Formula 1» yarışları keçirilən ölkələrin sırasına nəzər saldım. Gözümə deyən

"dünya demokratiya klubu"nun yanında məlum səbəblərdən gözükölgəli olduğu

götürür. Qalan 10-20 faiz xərc isə bilet satışından əldə edilən vəsait hesabına qarşılınır. Hökumət öz "leviy" gelir-



Akif Nəsirli

Vacibatlarımıza, imanımıza, əqidəmizə, təqvimimizə, tariximizə sahib çıxmaq. Təhsilimizə, elmimizə, bizə xas olan bayramlarımıza sahib çıxmaq, qondarmalardan uzaq durmaq. Mənəviyyatımıza sahib çıxmaq ki, yad təsirləri dəf edə bilək. Üzərimizə düşən mənəvi vəzifələri icra edək ki, yadellilər bizə sahib çıxaraq yad dəyərləri ruhumuza sırmassınlar....

Bəli, artıq yeni həyatın, torpağın dirçəlişini, oyanışını özündə cəmləşdirən Novruzun hərəmi ruhunuza və cibimizə uyğun şəkildə qarşılıdıq və yola saldıq. Sayılı bayram günləri başa çatdı.

Əhvalımızın yaxşı, yaxud pis olmasından asılı olmayaraq ilin xoş, bol-bərəkətli keçməsi mənəvlərini özündə daşıyan adətlərə ilərdir böyüklü-küçüklü hamı riayət etməyə çalışır. Lakin müşahidələr onu göstərir ki, ildən-ilə bu ənənələrə maraq, həvəs sanki azalıb. Elə bil daha nə kuçələrdə yumurta döyüşdürən uşaqlar var, nə də məhlədə tonqal qalamağa tələsənlər. Sayları eməlli-başlı azalıb. İnsanlarda bayram əhval-ruhiyyəsi demək olar ki, hiss olunmur. Bir sözlə əvvəlki təntənədən bu il əsər-əlamət görmədim. Maraqlıdır, görəsən bunun səbəbi maddiyyatla bağlıdır, yoxsa psixoloji?

Bəzi ekspertlərə görə, dünyada baş verən pandemiya sonrası ölkəmizdə insanların həm maddi, həm də psixoloji çətinlikləri davam edir. İnsanlar hələ də onun təsiri altındadırlar. Bu baxımdan bayramı ənənələrə uyğun keçirə bilmirik, kasıb təbəqə üçün isə bayram heç vaxt maraqlı deyil. Onlar bayram keçirmək haqqında belə, düşüncə bilmir, yaxud da çox az sayda insan düşünür bu haqda.

Bəli, istər elmi dairələrdə, istərsə də geniş ictimaiyyət arasında Novruzun milli, dini, mövsimi, yoxsa təqvim bayramı olması haqda qəti fikir yoxdur. Ona görə də bəzi araşdırmaçıların da fikirlərini qeyd edərək, bir sıra tarixi məlumatları oxucuların diqqətinə çatdırmağa çalışacam. Yalnız mövzuya yeni baxış bucağından baxaraq folklorşünaslığın diqqətini bu istiqamətə yönəltməyi mümkün sayıram. Bu bayrama tam sahib çıxmasaq, onu elmi dəlillərlə təsdiqləməsək, bir çox milli-mənəvi sənətimiz kimi bunu da itirə bilərik.

Çünki bəzi mənbələrdə Novruzun fars bayramı kimi qələmə verirlər. Bu, yəqin ki, "Novruz" kəlməsinin farsca aid olması fikrini əks etdirir. Yeni fars bayramı olduğu fikrinin formalaşmasının səbəbi bu ola bilər. Sözlün farsca olması və eyni bayramın farslar tərəfindən də qeyd olunması istər-istəməz hər kəsdə «Novruz fars bayramıdır» sualını yaradır. Gəlin, görək farslarda Novruz bayramının keçirilmə tarixi nə vaxtdır. Araşdırmaçıların gəldiyi qənaətə görə, farsların rəsmi şəkildə Novruz bayramını yeni ilin ilk günü, yeni il bayramı kimi qeyd etməsi Sasanilər (225-651) zamanına təsadüf edilir. Və fars təqviminə görə, Novruz martın 21-dən aprelin 21-nə qədər davam edirdi. Eyni zamanda ilin ilk ayı sayılıb. Qədim fars təfəkkürünə görə Novruz Cəmsidin taxta çıxması ilə bağlıdır. Və bunu Firdovsi də öz "Şahnamə"sində qeyd edib. Belə olan təqdirdə farslara görə Novruz Cəmsiddə başlayır və bu qeyri-müəyyən tarixdən o yana getmir. Burada əsas məsələ ondan ibarətdir ki, yazın gəlişini bir şəxsin hakimiyyətə gəlməsilə bağlamaq doğru anlayış deyil. Bəzi mənbələrdə Novruz haqda söylənilən rəvayətlərə dini don geydirilərək qeyd olunur ki, guya Tanrı yeri, göyü və insanı Novruzda ya-

radıb və Adəmlə Həvva da Yerdə məhz Novruzda görüşüblər. Digər rəvayətə görə qardaşları tərəfindən quyuya atılan Yusif peyğəmbər də quyudan Novruzda xilas olub. Musa peyğəmbər də əsası ilə Qızıl dənizi yararaq tərəfdarlarını Novruzda qurtarıbmış. Həzrəti Əli peyğəmbər tərəfindən Novruzda xəlifə elan edilib, yaxud Həzrəti Əli xəlifə olaraq Novruzda taxta çıxıb kimi rəvayətlərin bəziləri farslarla qonşuluqda yaşayan türk tayfaları tərəfindən də qəbul olunmuşdu. Novruzun dini motivlərlə əlaqələndirilməsi də məhz bununla bağlıdır.

Daha sonralar, tarixin başqa bir dönəmində "Novruz bayramı"na müəyyən qadağalar tətbiq edilərsə də, bu qadağa sadəcə sözdə qalıb, əslində isə həmin vaxtda nə Azərbaycanda, nə də digər sovet respublikalarında bu bayram tədbirləri ciddi təqiblərə məruz qalmadı. Azərbaycanda və Mərkəzi Asiya ölkələrində insanlar həmişə bu bayramı evlərində, ailələrində qeyd ediblər. Bayram hazırlıqlarında ki öz yerində.

Bəzi yazılı mənbələrə görə, Azərbaycanda, xüsusən də Bakı və Bakıtrafi kəndlərdə xüsusi qeyd olunan bu bayrama, uzaq Şərqdən gəlmə başqa ənənə də qarışdırılıb. Belə ki, 12 illik heyvan təqviminə əsaslanan bu ənənəyə görə hər yeni il bir heyvan adı üz-

Sabiroğlunun araşdırmasına rast gəldim. Füzuli müəllim həmin araşdırmada qeyd edir ki, azərbaycanlılar 1920-ci illərdə, yeni Azərbaycan Qırmızı ordu tərəfindən işğal edilənədək Novruzun böyük ruh yüksəkliyi ilə qeyd ediblər. Ömrü cəmi 17 ay olmuş Azərbaycan Respublikasında bu bayram iki dəfə - 1919-1920-ci ildə rəsmən təntənə ilə qeyd olunub. 1920-ci ilin Novruz bayramından bir ay sonra Azərbaycan sovetlər tərəfindən işğal edilib.

Füzuli müəllim öz araşdırmasında qeyd edir ki, Novruz bolşeviklər tərəfindən dərhal qadağan edilməyib və onu əvvəlki illərdə olduğu kimi açıq keçiriblər. 1921-ci ildə Azərbaycan bolşeviklərinin

Novruzun qeyd edən region və ölkələr



Dəyərlərimizə sahib çıxmaq...

"Bunun üçün türk olmaq gərəkir"

rində qeyd olur. Və bu təqvimin Çindən götürüldüyü bildirilir. Əslində Azərbaycana və Mərkəzi Asiyanın keçmiş respublikalarına "Yeni il" də miras qalıb. Bu xalqlar keçmiş SSRİ-də olduğu kimi dekabrın 31-ni Yeni il bayramı kimi qeyd edir, xristianlar kimi Milad ağacı bəzəyirlər. Amma bu bayram milli bayrama çevrilməyib. Bu, yəqin həmin xalqların müsəlman olması ilə bağlıdır. Hərçənd Novruzun da İslam dinilə əlaqəsi yoxdur.

Hətta İranın özündə qədimlərdən qeyd olunan Novruz İran İslam İnqilabından sonra bir neçə il qadağan edilərsə də iranlılar bu bayramı yenə də qeyd ediblər.

Novruzun hansı xalqa mənsub olmasından asılı olmayaraq bu bayram ilk növbədə təbiətdə baş verən dəyişikliklə əlaqədardır. Yuxarıda göstərilən rəvayətdə bu məqam az da olsa əks olunmuşdur. Bütün bunlar Novruzun sahib çıxma bilməyən farsların bu bayramı islamaşdırmaq, ona dini don geydirmək üçün uğursuz cəhdlərindən idi. Böyük fikir adamımız M.Ə. Rəsulzadənin dili ilə desək, "Martın 22-si səhər təbiətlə bürge, yeni ruhla oyanmayan, Novruzun mahiyyətində varmıyıb, onu sadəcə bir mövsüm bayramı olaraq qəbul edən, bütün varlığı ilə yeni həyata başlamayan millət Novruzun sahib çıxamaz. Bunun üçün türk olmaq gərəkir".

Bugünlərdə kinorejissor Füzuli

"Kommunist" qəzeti yazırdı ki, Novruz münasibətilə məktəblilərə bayram sovqatları paylanıb. Həmin il teatr və klublarda konsert və tamaşalar verilib.

Əslində, Azərbaycan milli teatrının kökləri Novruz bayramında oynanan "xalq tamaşalarına" gedib çıxır.

1925-ci ildə Sovet hökuməti Novruzla əlaqədar xüsusi qərar qəbul edib. Bu qərara görə Novruzun da başqa milli və dini bayramlar kimi dövlət səviyyəsində keçirilməsi nəzərdə tutulurdu. Lakin Sovet hakimiyyəti yerini bərkətdikcə digər milli-dini bayramlar kimi Novruz da mühafizəkar bolşeviklərin hücumuna məruz qaldı. Onlar istəyirdilər ki, yalnız inqilabi bayramlar keçirilsin. Hətta sovet Rusiyası öz rus xalqının da milli bayramlarını qeyd etməsinə mane olurdular ki, başqaları dərs alsın.

Beləliklə 1929-cu ildə Novruz dövlət bayramlarının siyahısından çıxarıldı və "Mübariz Allahsızlar ittifaqı" deyilən təşkilat bayram günlərində küçə-küçə, ev-ev gəzir, bayramı qeyd edən, evində səməni yetişdirən, tonqal üstündən atılan kommunist və komsomolçuları cəzalandırırdılar. Cəza isə əsasən ictimai qınaqdan ibarət olurdu.

Nəhayət 1937-ci ildə, SSRİ Konstitusiyasının qəbulu ilə bütün dini və milli bayramlar qadağan edilib. Amma hətta o ağır represiya illərində də adamlar Novruzun

əziz bayram kimi qeyd etməkdə davam edirdilər. Bu rəsmi qadağa 20 il qüvvədə olub. Lakin 1953-cü ildə Stalinin ölümündən sonra bütün milli bayramlara "qeyri-rəsmi" icazə verilib. Daha doğrusu, həmin vaxtdan bəri adamlar Novruzun aile çevrəsində keçirə biliblər.

Füzuli müəllimin araşdırmasında daha sonra qeyd olunur ki, bu bayramın dövlət səviyyəsində qeyd olunması hansısa səbəbə görə 1 il, yeni 1967-ci ilədək ləngiyib. Novruzun rəsmi keçirilməsi üçün Azərbaycan və Özbəkistan Kommunist Partiyaları Moskvaya müraciət edirlər.

Beləliklə, 1967-ci il martın 20-də Bakının qədim Qız qalası yaxınlığında el şənlikləri başlanıb və Bahar qızı şənliyə at belində gəlib. Belə bir fikir də var ki, Azərbaycan rəsmiləri "Bahar qızı" obrazı ilə "Qar qızı" (Snequroçka) arasında bir növ fərqlilik yaratmışdılar ki, "ruslar inciməsin".

bayramı" 1968, 1969-cu və 1970-ci illərin əvvəllərində də daha böyük ruh yüksəkliyi ilə keçirilirdi.

Bəzi sosioloqlar 1967-ci ildə Novruzun rəsmi keçirilməsinə icazə verilməsini Moskvanın xarici siyasəti ilə bağlayırdılar.

Bu dövrdə SSRİ Yaxın Şərq ölkələri, o cümlədən İran və Türkiyə ilə yaxınlaşmağa çalışırdı.

İranın azərbaycanlı şairi Şəhriyar millətçi ruhlu "Heydərbabaya salam" şeirini yazmış, bu şeir Sovet Azərbaycanında da məhz o vaxt dərc olunmuşdu.

1968-ci ildə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının baş katibi Leonid Brejnev İran rəsmi səfəri hazırlanırdı.

Bütün hallarda SSRİ-də idarə olunan milli dirçəliş gedirdi. Bu istiqamətdə Sovet İttifaqı Azərbaycan və Mərkəzi Asiya xalqları ilə İran arasındakı mədəni əlaqələrə müsbət yanaşırdı.

Bu həm də bir növ NATO üzvü olan Türkiyənin türkdilli Sovet Asiyasına təsirini bloklaşdırmaq məqsədi güdüürdü.

SSRİ rəhbərliyi pantürkizmdən fərqli olaraq, paniranizmdən çox da qorxmurdu.

1970-ci illərdə SSRİ-də vətəndaş azadlıqlarının yenidən daraldığı vaxtlarda Novruz dövlət səviyyəsində 1960-larda olduğu kimi səs-küylü keçirilmirdi.

Bu vəziyyət Mixail Qorbaçovun hakimiyyətə gəlməsi ilə dəyişdi. "Perestroyka" Novruzun Azərbaycan və Mərkəzi Asiyada dövlət səviyyəsində keçirilməsinə yol açdı.

1985-ci ildən sonra hətta kommunist və sovet qəzetləri də martın

21-də rəngli çıxırdı, ən başlıcası isə mənsətlərdə daha "Bahar bayramından" yox, Novruzdan söz açırdı.

1991-ci ildə müstəqilliyini əldə edən Azərbaycan Novruzun rəsmi bayram elan etdi.

2000-ci illərin əvvəllərindən isə Novruz bayramında 10 gün qeyri - iş günüdür.

Sonda bunu da qeyd edək ki, elə Rusiyada da "Yeni il" bayramı ərəfəsində 10 gün istirahət günü kimi qeyd olunur. Bax, beləcə nə qədər imperiyalar dağılsa da ənənələr olduğu kimi qalır, yaşayır...

Və sonda həm araşdırmaçıların fikirlərinə, həm də müşahidələrimizə əsaslanaraq deyə bilərik ki, Novruz qədim türkün həm mövsümi həm də milli dirçəliş bayramıdır. Hər zaman bayram əhval-ruhiyyəsində olaq!



Şahnaz Salehqızı

Son günlər sosial şəbəkələrin Azərbaycan bölməsində Kür çayının quruduğunu əks etdirən video-çarxlar yayaraq, "SOS" signalı verilir ki, guya sərhədlərimiz daxilindən axan ən böyük çay quruduğuna görə ölkədə su qıtlığı olacaq. Halbuki, hazırda Kürdə suyun səviyyəsi normadan bir neçə santimetr aşağıdır.

Əvvəla qeyd etmək yerinə düşər ki, ölkədə kənd təsərrüfatına yararlı torpaqların suvarılmasında su qıtlığının yaşanması artıq on illiklərdir davam edir. Yəni bu yeni tendensiya deyil, köhnə və köklü problemdir. Elə isə kimlər və nə üçün bu problemi son vaxtlar qabardır?

Suala cavab axtarmazdan əvvəl qeyd edək ki, doğrudan da ölkəmizdə ilbəl su qıtlığı problemi şiddətlənir - Azərbaycanın həm transsərhəd (sərhəddən kənarda formalaşan), həm də daxili su ehtiyatları yay aylarında kəskin azalır. Bu da əsasən iqlim dəyişikliyi ilə bağlıdır. Havalar əvvəlki illərə nisbətən isti keçdiyindən dağlara güclü qar əvəzinə güclü yağışlar yağır. Zirvələrdə temperatur yüksəldiyindən dağların ərime xətti zirvəyə doğru irəliləyib. Nəticədə dağların yay fəslinə qalan su ehtiyatı azalıb.

Digər tərəfdən, regionun bütün ölkələri, o cümlədən də Azərbaycan suvarılan torpaqlarının sahəsini genişləndirsə də, kütləvi şəkildə müasir irriqasiya (suötürmə) və suvarma sistemlərinə keçidi təmin edə bilmirlər. Regionda su hövzəsi bitişik olan Türkiyə, İran, Gürcüstan, Ermənistan və Azərbaycan suvarılan kənd təsərrüfatına yararlı torpaqlarının 98 faizini hələ də selləmə-suvarma üsulu ilə suvarır. Bu isə qlobal iqlim dəyişikliyi ilə əlaqədar su qıtlığının yaranması fonunda problemin bir qədər də kəskinləşməsinə gətirib çıxarır. Azərbaycan isə regionda yerləşmə mövqeyinə görə çayların aşağı axarlarında bərqərar olduğu üçün bizdə su qıtlığı daha çox hiss edilir. Amma bu o demək deyil ki, Azərbaycanda su qıtlığının aradan qaldırılması mümkün deyil. Bu barədə bir qədər aşağıda yazacağıq, indi isə yuxarıdakı suala cavab tapmağa çalışaq.

Son zamanlar kənd təsərrüfatında artan oliqarxiya (məmur-fermerlər) və dövlət inhisarçılığı (aqroparklar) onların həm də suvarma suyu üzərində monopoliyasını formalaşdırıb. Bu isə qeyd etdiyimiz qəbildən olmayan, sırası fermerlərin lokal narazılıqlarına səbəb olur. Son günlər bu narazılıqların təmərküzləşərək kütləvi etiraza səbəb olduğunu Saatlı rayonunda müşahidə etdik. Belə etiraz meyilləri bütün aran rayonlarında hiss edilməkdədir. Bunu hökumət də hiss edir. Ona görə də hökumətin dəstəyi ilə

bir qrup sosial şəbəkə istifadəçiləri su qıtlığının əsil səbəbini pərdələmək, yalnız səbəb kimi çaylarda suyun azalmasını qabartmaq məqsədi ilə fəaliyyətə keçiblər. Əslində isə Azərbaycanda su qıtlığı heç də, müasir imkanlar çərçivəsində, fəlakət səviyyəsində deyil. Problemi aradan qaldırmaq üçün hökumət suyun idarəçiliyini və su ehtiyatlarının yaradılmasını təmin etməlidir. Bu barədə bir qədər detallı yazmaq gərekir.

İlkin olaraq qeyd edək ki, Azərbaycanın su ehtiyatları digər Qafqaz ölkələrinə nis-

düşür. Quraqlıq illərdə bu rəqəm 25 milyon kub/m-ə qədər



Su qıtlığı yoxsa möhtəkirlilik?

Azərbaycanın su ehtiyatları tələbatdan dəfələrlə çoxdur!

bətən çox azdır. Qafqazın 310 milyon kub/m su ehtiyatı-

azala bilər. Lakin dünya standartlarına görə hər bir milyon

lan torpaqlar hesab edilir. Göründüyü kimi, ənənəvi

tam gücü ilə işləməsinə təmin etməli və anbarların sayını 200-ə çatdırmaqla süni su ehtiyatlarımızın həcmi artırmalıyıq. Bunun ardınca suötürücü kanalları boru kəmərləri ilə əvəz etməliyik. Hazırda suötürücü kanallarda suvarma suyunun yarımından çoxu buxarlanır və süzülərək torpağa hopur. Bu həm su itkisinə səbəb olur, həm də torpaqların şoranlaşmasını sürətləndirir. Bu isə ilbəl məhsuldarlığın azalmasına səbəb olur.

Digər tərəfdən, kənd təsərrüfatına o səviyyədə dövlət investisiyası qoyulmalıdır ki, hər bir fermerin müasir suvarma sistemləri almaq imkanları olsun. Müasir suvarma sistemləri suya olan tələbatı bir neçə dəfə aşağı salır, soranlaşmanı aradan qaldırmaqla məhsuldarlığın sabit saxlanmasını təmin edir.

Hazırda yuxarıda qeyd etdiyimiz problemlərin həlli üçün dövlətin kifayət qədər vəsaiti var. Əgər biz kənd təsərrüfatına qeyd etdiyimiz istiqamətlərdə səmərəli investisiya qoya bilsək, hər il kənd təsərrüfatı məhsullarının idxalına xərclədiyimiz 2-3 milyard dollar valyutaya qənaət edə, üstəlik bu sahəni ölkəyə xarici valyuta gətirən iqtisadi bölməyə çevirə bilərik.

Akif Nəsirli

Dəniz və çaylarda suyun azalması Azərbaycanda enerji istehsalına necə təsir edir?

Son illərdə su anbarlarında, çaylarda, o cümlədən Xəzər dənizində su səviyyəsinin düşməsi "AzərEnerji" ASC-nin balansında olan su elektrik stansiyalarında enerji istehsalının azalmasına və sudan soyutma məqsədi ilə istifadə edilən istilik elektrik stansiyalarının fəaliyyətinə ciddi təsir edir.

Bu barədə "AzərEnerji"dən məlumat verilib.

Bildirilir ki, bu səbəbdən də su ehtiyatlarından səmərəli və planlı istifadə edilməsi, ölkə Prezidentinin müvafiq sərəncamı ilə yaradılmış Su ehtiyatlarından səmərəli istifadə üzrə Komissiyanın fəaliyyəti çərçivəsində koordinasiya olunur.

Eyni zamanda su qıtlığına görə fəaliyyətini dayandırmaq təhlükəsilə üzləşən ölkənin ən böyük elektrik stansiyalarında qabaqlayıcı tədbirlər görülərək kompleks işlər həyata keçirilir. Belə ki, Xəzər dənizində su səviyyəsinin kəskin düşməsinə görə ölkənin ikinci böyük elektrik stansiyası olan 800 meqavatlıq "Şimal" Elektrik Stansiyasında dənizin içərisinə doğru soyuq suyu 8 metr dərinlikdən götürülməsinə imkan verən 540 metr uzunluqda estakadanın və 2 yerdə su nasos stansiyalarının tikintisi aparılır.

Qeyd edək ki, buna qədər "AzərEnerji" tərəfindən "Sumqayıt" Elektrik Stansiyasında 750 metr uzunluğunda estakada və su nasos stansiyası tikilərək istismara verilib. Kür çayında su səviyyəsinin enməsinə görə ölkənin üçüncü böyük elektrk stansiyası olan "Cənub" Elektrik Stansiyasını soyutma suyu ilə təmin etmək üçün su aşırın qurğu tikilib və Şəmkir su anbarında su itkisinə səbəb olmaqla yanaşı real təhlükə mənbəyinə çevrilən 160 metr uzunluğunda 3 tuneldən ibarət su tullayıcı qurğu tamamilə yenidən qurulub.

Qeyd edək ki, ölkədə elektrik enerjisində tələbatın pik dövrləri yay və qış fəsilələrinə təsadüf edir. Ona görə də sudan energetika məqsədləri üçün istifadənin suvarma və kommunal məqsədlər üçün istifadəyə uyğunlaşdırılması həm məhdud su ehtiyatlarına qeyri-suvarma dövründə qənaət etməyə, həm də su elektrik stansiyalarında istehsalın suvarma dövründə artırmağa imkan verir.

nın yalnız 32-33 milyon kub/m-i ölkəmizin payına

ha (hektar) torpaq sahəsini il ərzində selləmə-suvarma

suvarma şəraitində bizim su ehtiyatlarımızla azı 5, müasir



Fazil Mustafanın ölüm fətvəsi haradan gəlib?

İzlər ora aparır

“İran ölkəmizdə öz maraqlarına xidmət edən “5-ci kolon” formalaşdırıb. Məzhəb adı altında formalaşan bu qruplaşma ölkəmizin müstəqilliyinə və təhlükəsizliyinə təhdiddir”.

Bunu politoloq Məhəmməd Əsədullazadə deyib. Onun sözlərinə görə, İran rejimi uzun illərdir Azərbaycanda məscidlərdən siyasi-ideoloji və kəşfiyyat mərkəzi kimi istifadə edib: “Deputat Fazil Mustafaya qarşı baş verənlər Tehrandakı səfirliyimizə qarşı həyata keçirilən terror hücumunun davamıdır. Dediym kimi, molla rejimi ölkə daxilində terror şəbəkəsi formalaşdırıb. Bir sıra sahələrdə İrana rəğbət və molla rejiminin ideoloji aparatının təsir dairəsində olan şəxslər var. Bu şəbəkənin başında onu bu illər ərzində formalaşdıran və bir müddət əvvəl Azərbaycandan qaçmış Ocaqnejad dayanırdı.

İstisna etməm ki, Ocaqnejad qaçarkən arxasında saxladığı bu zərərli və təhlükəli şəbəkə yenə də sifarişlərini cənub qonşumuzdan alır. Fazil Mustafanın ölüm fətvəsinin də həmin mərkəzlərdən gəldiyinə şübhə yoxdur. Aktada istifadə olunan silahın növü və qəsd planının icra forması da göstərir ki, məqsəd heç də xəbərdarlıq atəşi olmayıb, hədəf onu öldürmək idi. Olaydan dərhal sonra SEPAH-a bağlı Telegram kanallarının terror aktını sevincək tirajlaması da təsadüfi deyil. Həmin kanallar “antiiran mövqeli deputat qətlə yetirildi” kimi paylaşımalar etdilər”.

İrənin məqsədinə gəlincə, Məhəmməd Əsədullazadə hesab edir ki, niyyət Azərbaycanı qarışdırmaq, məzhəb müstəvisində qarşıdurma yaratmaq və bundan istifadə edərək öz məkrli planlarını həyata keçirməkdir: “Azərbaycan öz ərazilərini azad etdikdən, Zəngəzur dəhlizi məsələsi gündəmə gəldikdən sonra molla rejimi sakitləşmək bilmir. Hətta işğal dövründə Ermənistanı qəyyumluq edən Rusiya və bir sıra Qərbi dövlətləri belə, İran qədər Azərbaycana qarşı olmadılar, düşmən mövqeyi tutmadılar. İran isə əlindən gələni edir ki, Azərbaycanı öz milli maraqlarından döndərsin. Bunun üçün də “din kartı”ndan yararlanmağa çalışır.

İran din amilindən istifadə edərək, ölkəmizə və xalqımıza qarşı terror siyasəti həyata keçirir. Bu təhlükə zərərləşdirilməlidir. Bütün vətəndaşlarımız bilməlidir ki, İran rejimi dini deyil, bu dindən istifadə edən terrorçu rejimdir”.

Son iki ayda törədilən üç böyük və səs-küylü cinayət hadisələrinin icraçısı hansısa fərd ola bilər, lakin müəllif cəhətdir. İstər Azərbaycanın İranda səfirliyinə silahlı hücum, istər “Bravo” hipermarketində törədilən qətl, istərsə də, ötən gün millət vəkili evinin önündə güllələnməsi terror hadisəsidir. Hər üç hadisə imzalı və mesajlıdır. Azərbaycan səfirliyinə silahlı hücumla start götürən terror zamanı istifadə edilən silahla, digər iki hadisədəki silahın markası eynidir – Kalaşnikov. Burada silahın markası terror planını hazırlayanların imzası anlamına gəlir. Hər üç hadisəyə bu günün palitrasından baxanda ilk mesaj “dövlət bizim olsa da,

uydurulur. Fikrin möhkəmləndirilməsi, hədəfə maneəsiz çatmaq üçün təqlidçilik dində ən vacib amil kimi təlqin olunur. Yəni “bu yalnız bizim fikrimiz deyil” anlamında. Hansısa şərti olaraq X, Y adlı din “xadiminin” adı simvol isimlərdən birinə çevrilir və o şəxs bütəşdirilir. Baş verən hadisələrin İslamla ziddiyyət təşkil etməsinə baxmayaraq, kütlə həqiqəti görmə



var. Buna baxmayaraq əksər hallarda ifrat bənzətmələrdən belə qaçılmazdır. Geyim, ləhcə və s. formatında. Tarixi lüzumsuz şərtlər və atributlarla 14 əsr geriye qaytarmaq istəyən bu zehniyyətin nə yazıq ki, ardıcılıarı son illər kütləvi xarakter daşıyır. Bu da, səbəbsiz deyil. Təsadüfi deyil ki, İran bu məsələdə sətərsiz kütlə üçün əsas lokomotiv rolunu oynayır. Sə-

lərdir. Örnəklər verim. II Vətən müharibəsində şəhidlərin dəfni zamanı İslam zidd məzhəklər nümayiş edirlər üç hüquq – mühafizə orqanının birgə bəyanatından dərhal sonra gizli hücrələrə çəkildilər. İstər sosial şəbəkə seqmentlərində, istərsə də, dini ibadət yerlərində kölgəyə çevrildilər. Bir müddət öncə vəfat edən din xadimlərindən birinin dəfni zamanı gizli hücrələr yenidən canlandılar. Nəinki gündüz, hətta ssenarili gecə məzhəklərinə start verildi. Yenə də hüquq – mühafizə orqanlarının müdaxiləsi nəticəsində hücrəyə çəkilme prosesi baş verdi. Və nəhayət ötən gün millət vəkili həyatına edilmiş sui-qəsd. Sosial şəbəkə seq-

CƏHALƏTİN TÖRƏTDİYİ CİNAYƏTLƏR

ərazi sizə məxsusdur və biz istədiyimiz zaman cinayətin hər formasını törədə bilərik” idi. Daha sonra hipermarketdə törədilən qətdə isə “hər ikisi sizə aiddir – dövlət və ərazi, biz yenə də burdayıq” deməkdir. Nəhayət üçüncü – ötən gün baş verən terror hadisəsi isə daha ciddi mesaj idi. Millət vəkili qanunverici orqanın nümayəndəsi olduğu üçün rəsmi şəxs sayılır. Bu mesaj “istəsək dövlətinizin zirvəsi belə bizim üçün əlçatandır” qənaəti yaradır. Hər üç terror hadisəsi insan ölümləri, yaralanmalarla müşayiət edilərsə də, əsas məqsəd qorxu, xof yaratmağa hesablanır.

Azərbaycanda dini təbliğat hədisçilik – rəvayətçilik və təqlidçilik üzərində qurulur. Kütləyə rəvayətin söylənməsi məqsədə xidmət edir. Kütlə yaddaşı əsasən göz və qulağın görüb, eşitdiklərindən bəhrələnilir. Rəvayətlər şəfqət və məhəbbət, o, cümlədən qorxu və nifrət kontekstində

məhdudiyəti içərisində olur. Hədisçi – rəvayətçilər üçün bu proses onların fəaliyyət alanında ən münəbit şərait hesab olunur. Yəni hər təqdim edilən fikir əqlin, şüurun qidasına çevrilir. Örnəklər verim. Vəhəbi cərəyanının nümayəndələri onların əqidəsində olmayan şəxs hətta atası olsa belə kafirdir. Və həmin “din-dar” üçün mürşidinin, şeyxinin fikri, tapşırığı, əmri keçərlidir, atasının yox. Hətta həmin zehniyyətin dini baxışlarında ondan fərqli dinə deyil, məhz əqidəyə sahib olan atasını qətlə yetirmək belə vacibdir. Bu insanlığın faciəsidir. Digər təriqətlərdə, o, cümlədən də şiə təriqətində olan şəxslər üçün də, təqlidin vacibliyi bütün xütbə və rəvayətlərdə əsas məqsəd olaraq şüurlara yeridilir. Məsələnin ən qəribə tərəfi isə həmin təqlid ediləcək şəxslərin əksəriyyəti ölkə sərhədlərindən kənar fəaliyyət göstərirlər. Milli, coğrafi, məişət və s. məsələlərdə kəskin fərqlilik

batsızlıq məqsədli idarəçilik üçün ən vacib amildir. Bu cür rejimlərdə insanların düşünməyi üçün hər cür imkanlardan istifadə edilir. Düşünən insan teokratik rejimlərin ən qəddar düşmənidir.

İstər dövlət, istərsə də, millət olaraq içimizə hopan bu cür ideolojilərin şaxələnməsində üzürsüz günahlarımız var. İran ali dini rəhbərinin ideoloqlarından biri (bu hələ tanıya bildiyimiz idi – B.H) illərlə şəhərin mərkəzində teokratik rejimin ssenarisi əsasında məzhəklər hazırladı və nümayiş etdirdi. Yuxarıda qeyd olunduğu kimi insanların ruh halına təsir edəcək rəvayətlər uydurmaqla minlərlə tərəfdar topladılar. Öncə şəfqətli və xeyirxah baba obrazını yaratdılar. Daha sonra isə məqsədlərini mərhələlərlə beyinlərə həkk etdilər. Gizli hücrələr yaratdılar. Ölkə hüquq-mühafizə orqanlarının aşkara çıxarılma əməliyyatlarında ən çox çətinlik yaranan nüansda məhz həmin gizli hücrə-

menti ötən gün baş vermiş hadisə fonunda rəsmən ikiye bölünmüşdü. Baş verən hadisədən təəssüflənənlər və sevinənlər. Dövlət qurumlarının bu məsələyə diqqət yetirmələri olduqca vacib amildir. Hər bir insan həyatı önəmlidir, qiymətli. Nə vaxta qədər dövlətin tikdiyi, təmir və lazımı əşyalarla təmin etdiyi, orta statistik vətəndaşın əldə etdiyi vəsaitin bir neçə qatı qədərində əmək haqqı verdiyi axundlar minlərdən İran adlı teokratik rejimin liderinə “bənzərsiz dini rəhbərimiz” - deyərək xitab edəcəksə, o, zaman cəhəldən qurtulma prosesi üfəqdə belə görsenməyəcək.



BAKİR HƏSƏNBƏYLİ

Qarabağın minalardan təmizlənməsinə niyə beynəlxalq dəstək verilmir?

Qarabağın işğaldan azad olunmuş ərazilərinin minalardan təmizlənməsi Azərbaycan Respublikasının Minaların Təmizləmə Agentliyinin (ANAMA) rəhbərliyi altında 3 dövlət qurumu (Müdafiə Nazirliyi, Fövqəladə Hallar Nazirliyi və Dövlət Sərhəd Xidməti) və 4 özəl şirkətlə ("Alphademining", "Qaya Safety", "Safety point" və "Azerbaijan demining") birlikdə aparılır.

2021-ci ildə 18 770 ha, 2022-ci ildə 43 916 ha, 2023-cü ilin ilk 2 ayında 4 245 ha, ümumilikdə isə 66 931 ha sahə minalardan və partlamamış hərbi sursatlardan təmizlənib.

"Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə böyük qayıdışa dair I Dövlət Proqramı"nda qoyulan hədəflərə (2022-2025-ci illərdə - 215 min ha, 2020-2026-cı illərdə 280 min ha) necə nail olunması zaman göstərəcək. Hazırda bu məsələ aktual deyil. Aktual olan humanitar minatəmizləmə fəaliyyətinin şəffaflıq və hesabatlılıq standartlarına uyğun aparılıb-aparılmamasıdır.

Birincisi, təəssüf ki, ANAMA kimi əhəmiyyətli dövlət qurumunun hələ də saytı yoxdur, agentlik fəaliyyəti ilə bağlı məlumatları sosial şəbəkələr vasitəsilə açıqlayır.

İkincisi, hər il cari il dekabrın 1-dək ANAMA

minatəmizləmə sahəsində fəaliyyət göstərən digər dövlət orqanlarının, fiziki və hüquqi şəxslərin, habelə xarici ölkələrin müvafiq qurumlarının minatəmizləmə fəaliyyəti üzrə mövcud qüvvə və vasitələri nəzərə alın-



maqla ərazilərdə minatəmizləmə fəaliyyətinin hər növbəti il üçün planlaşdırılmasına dair təkliflərini Nazirlər Kabinetinə təqdim edir. Nazirlər Kabineti isə ANAMA-nın təklifləri əsasında dekabrın 25-dək işğaldan azad edilmiş ərazilərin minalardan və partlamamış hərbi sursatlardan təmizlənməsi sahəsində PRIORİTET TƏŞKİL EDƏN ƏRAZİLƏR NƏZƏRƏ ALINMAQLA minatəmizləmə üzrə İLLİK PLANI təsdiq edir. Öncədən deyim ki, illik plan qapalı sənəddir, əlçatan deyil.

Burada digər bir mühüm məqam PRIORİTET TƏŞKİL EDƏN ƏRAZİLƏR məsələsidir. Əslində, bunun üçün meyar müəyyənləşdirmək də yersizdir. Kim-

dən "Qarabağda minalardan təmizlənmək üçün prioritet ərazilər hansıdır" soruşsaq, "Yolların, enerjisi və su xətlərinin keçdiyi ərazilər və təbii ki, yaşayış məskənləri" deyəcəklər. Bunu biz deyirik, bəs faktlar (reallıq) nə

mirəm, bu sadəcə bir müqayisədir – o zaman işğaldan qismən (Xocalı, Xocavənd, Şuşa, Tərtər, Kəlbəcər) və tam (Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı, Laçın) azad olunmuş rayonların 49 963 hektarlıq 936 ədəd bütün yaşayış məntəqələri minalardan tamamilə təmizləndi. Üçüncüsü, minatəmizləmə fəaliyyətinə dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin hansı istiqamətlərə xərclənməsi də açıqlanmır. 2021-ci ildə dövlət büdcəsindən işğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidənqurma və bərpasına ayrılmış 2 178,0 mln. manatın 98 mln. manatı minatəmizləməyə xərclənib. 2022-ci ildə isə büdcədən qeyd olunan istiqamətə ayrılan 4 310,6 mln. manatın təxminən 100 milyon manatı işğaldan azad olunmuş ərazilərin minalardan təmizlənməsinə və müvafiq avadanlıqların alınmasına sərf olunub. Bunlar detallı statistika olmasa da, tam açıq məlumatlar da deyil. Xərclərin istiqamətlərindən danışmaq isə yersizdir.

Bəlkə də Qarabağda aparılan humanitar minatəmizləmə fəaliyyətinə güclü beynəlxalq dəstəyin olmamasının səbəblərini də elə burada axtarmaq lazımdır. Gəlin, nağılları boş verib, gerçəkiyə fokuslanaq, bəlkə, doğrudan da əngəl bardaqsızdır.

Bəlkə də Qarabağda aparılan humanitar minatəmizləmə fəaliyyətinə güclü beynəlxalq dəstəyin olmamasının səbəblərini də elə burada axtarmaq lazımdır. Gəlin, nağılları boş verib, gerçəkiyə fokuslanaq, bəlkə, doğrudan da əngəl bardaqsızdır.

deyir? Minalardan təmizlənməmiş ərazilərin 2021-ci ildə 32%-i, 2022-ci ildə isə 39%-i kənd təsərrüfatının (əkin sahələrinin) payına düşür. Yaşayış məntəqələri isə müvafiq olaraq 20% və 21% təşkil edib.

Belə görünür ki, əkin sahələri yaşayış məntəqələri ilə müqayisədə daha prioritetdir. Ya da belə deyək, Nazirlər Kabineti üçün ən prioritet ərazilər nə enerji və nəqliyyat infrastrukturunu, nə də yaşayış məntəqələrini, hökumət əkin sahələrini təmizləməyi daha prioritet hesab edir.

Əgər minalardan təmizlənməmiş ərazilər Qarabağın ancaq yaşayış məntəqələrini əhatə etsəydi - təbii ki, nəqliyyat və enerji infrastrukturunun vacibliyini inkar et-

Qabil Toğrul



Ukrayna niyə önəmlidir?

On milyonlarla ali təhsilli insanı ilə zəngin emək ehtiyatına malik və ərazisinə görə Avropanın ən böyük ölkəsidir Ukrayna.

Təbii sərvətləri:

Uran filizlərinin təsdiqlənmiş çıxarılma bilən ehtiyatlarına görə Avropada 1-ci yer;

Titan filizi ehtiyatlarına görə Avropada 2-ci, dünyada isə 10-cu yer;

Manqan filizlərinin kəşf edilmiş ehtiyatlarına görə dünyada 2-ci yer (2,3 milyard ton və ya dünya ehtiyatlarının 12%-i);

Dünyada 2-ci ən böyük dəmir filizi ehtiyatı olan ölkə (30 mlrd ton);

Civə filizi ehtiyatlarına görə Avropada 2-ci yer; Şist qaz ehtiyatlarına görə Avropada 3-cü yer (dünyada 13-cü yer, 22 trilyon kubmetr)

Təbii ehtiyatların ümumi dəyərinə görə dünyada 4-cü;

Kömür ehtiyatlarına görə dünyada 7-ci yer (33,9 milyard ton)

Ukrayna həm də kənd təsərrüfatı ölkəsidir:

Əkin sahələrinə görə Avropada 1-ci yer;

Qara torpaq sahəsinə görə dünyada 3-cü yer (dünya üzrə 25%-i);

Günəbaxan və günəbaxan yağı ixracında dünyada 1-ci yer;

Arpa istehsalına görə dünyada 2-ci, arpa ixracına görə 4-cü yer;

Dünyada 3-cü ən böyük qarğıdalı istehsalçısı və 4-cü ən böyük ixracatçısı;

Dünyada 4-cü ən böyük kartof və 5-ci ən böyük çovdar istehsalçısı;

Bal istehsalı üzrə dünyada 5-ci yer (75 min ton);

Buğda ixracında dünyada 8-ci yer;

Toyuq yumurtası istehsalına görə dünyada 9-cu yer;

Pendir ixracatında dünyada 16-cı yer.

Ukrayna 600 milyon insanın ərzaq ehtiyacını ödəyə bilər.

Ammonyak istehsalında Avropada 1-ci yer;

Avropada 2-ci və dünyada 4-cü ən böyük təbii qaz kəməri sistemi (Aİ-də 142,5 mlrd. kubmetr qaz ötürmə qabiliyyəti);

Atom elektrik stansiyalarının quraşdırılmış gücünə görə Avropada 3-cü, dünyada isə 8-ci;

Dəmir yolu şəbəkəsinin uzunluğuna görə Avropada 3-cü, dünyada isə 11-ci yer (21,700 km);

Lokatorların və yerləşdirmə avadanlığının istehsalı üzrə dünyada 3-cü yer (ABŞ və Fransadan sonra);

Dünyanın 3-cü ən böyük dəmir ixracatçısı Dünyada AES-lər üçün turbinlərin 4-cü ən böyük ixracatçısı;

Dünyanın 4-cü ən böyük raket buraxılış qurğusu istehsalçısı;

Gil və titan ixracında dünyada 4-cü yer;

Filiz və konsentratların ixracında dünyada 8-ci yer;

Müdafiə sənayesi məhsullarının ixracına görə dünyada 9-cu yer;

Dünyanın 10-cu ən böyük polad istehsalçısı (32,4 milyon ton).

Dünyada İT-texnologiyaları və kompüter, kibernetologiyalar mühəndisləri və hakerlərinin ən çox olduğu ölkələrdən biri;

Və sadalanmayan daha nələr-nələr..

Namiq Telmanoğlu

Ceyhun Bayramov: "İsrail qabaqcıl təcrübə və texnologiyasını Azərbaycanla bölüşə bilər"

"Azərbaycanla İsrail arasında enerji sahəsində əməkdaşlıq mühüm yer tutur".

həmkarı Eli Kohen ilə görüşdən sonra keçirilən mətbuat konfransında deyib.

təşkil edir. *İsrail Azərbaycandan xeyli miqdarda neft məhsulları ixrac edir*", - o deyib.

Onun sözlərinə görə, bu gün Azərbaycan dayanıqlı, bərpa olunan enerjiyə əsaslanan iqtisadiyyata keçid üzərində işləyir: *"Bərpa olunan enerji mənbələri iqtisadiyyatı inkişaf etdirmək sayələrində əhəmiyyətli təkan verəcək. Bu baxımdan, İsrail ən yaxşı təcrübə və texnologiyalarını Azərbaycana gətirmək üçün böyük potensiala malikdir"*.

Nazir əlavə edib ki, Azərbaycan İsraildən yeni texnologiyalar, innovasiyalar, intellektual mülkiyyət və sünü intellektə əsaslanan investisiyaların cəlb edilməsində çox maraqlıdır.



Bunu Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov İsraili

"Azərbaycan nefti İsrailin istehlak etdiyi neftin təxminən 30%-ni

Suallarımızı politoloq Qabil Hüseynli cavablandırır:

- Xankəndi ətrafındakı son gəlişmələr haqda fikriniz necədir? Azərbaycan ordusu uğurlu əməliyyat keçirdi, öz gücümüzü növbəti dəfə göstərdik...

- Çox uğurlu əməliyyat oldu. Gizli yollarla separatçı rejimə silah-sursat və müxtəlif təyinatlı malların daşınmasının üstündən xətt çəkildi. Bir güllə atılmadan, qan tökülmədən belə uğurlu əməliyyatın keçirilməsi Azərbaycan ordusunun adına çox böyük uğur kimi yazmaq lazımdır. Zənnimcə, həmin istiqamətdə (Xankəndi ətrafındakı yollarda) mənzillənməsi, orada dayaq nöqtələrinin yaradılması bundan sonra da davam edəcək. Azərbaycan öz suveren ərazilərinin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün hərəkətə keçib, bu yöndəki addımlar da hansısa qarşıdurma olmadan, "yumşaq yol"larla reallaşdırılacaq.

Hesab edirəm ki, separatizm aradan qalxmıdıqca, bu əməliyyatlar davamlı olacaq. Söhbət bütün ərazilərimizdə suveren hüquqlarımızın bərpasından gedir. Kəlbəcər-Ağdərə yoluna nəzarət də bərpa edilməlidir. Eləcə də Sərsəng su anbarı və Tərtər çayına nəzarətin bərpa olunması da, qarşıda duran perspektiv istiqamətlərdəndir. İndi isə bütün diqqət bütünlüklə Xankəndi, ümumən Qarabağın dağlıq hissəsi və onun ətrafında baş verənlərə yönəlib.

Hesab edirəm ki, Azərbaycan ciddi qarşıdurma yaratmadan bu xətti peşəkarcılıqla və dəqiqliklə həyata keçirməyə davam edəcək.

- Atılan və atılacaq addımlar düşmənlərimiz üçün çəkindirici olacaqmı?

- Mütləq belə olmalıdır. Bölgədə möhkəmlənmiş Azərbaycan ordusu Ermənistanın 10 minə yaxın hərbiçisini də ərazilərimizdən çıxarmalıdır. Üstəgəl, hələ də illüziyalarla yaşayan Ermənistan cəmiyyətini, onun Baş naziri Nikol Paşinyanı, eləcə də bölgədə "meydan sulamaq" istəyən separatçıları da qınına qapılmağa məcbur edəcək.

Zatən, Ermənistan cəmiyyəti və separatçılar arasında ciddi fikir ayrılıqları var. Söhbət Qarabağ ermənilərinin Azərbaycan cəmiyyətinə inteqrasiya və reinteqrasiyasından, Erməni hərbiçilərinin son nəfərinədək ərazilərimizdən çıxarılmasından, ən

başlıcası isə İrəvanın Qarabağın ermənilər yaşayan hissəsinə müntəzəm müdaxilələrinin qarşısının alınmasından gedir.

Məncə, son əməliyyatlardan sonra Ermənistanın müdaxiləsi dayandırılacaq. Bundan başqa, Qarabağ erməniləri arasında Bakı ilə danışıqlara meyillilik artacaq və bölgədə sülhyaratma prosesi müəyyən relsə düşəcək.

İndi Vaşinqtonun vasitəçiliyi ilə ABŞ-da Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin görüşü gözənilir. Bu görüşdə sülh müqaviləsinin yekun şərtləri müzakirə olunacaq. ABŞ bu məsələnin həllinə kifayət qədər enerji sərf edir. Vaşinqton çalışır ki, bölgədə yeni hərbi toqquşmanın qarşısı alınsın, region sabitlik və əmin-amanlığa qovuşsun.

rən və təqib edən İrandır.

Rusiya və İran ermənilərə çox ciddi yardımlar edirlər, silah-sursat, dronlar göndərirlər. Bölgədə Rusiya ilə koordinasiya edilmiş hərəkətlərin baş verməsi göstərir ki, Tehran və Moskva birlikdə bu regionda yeni münaqişənin yaranması və bundan istifadə edərək bölgədə nəzarəti ələ keçirmək üçün dəriqabıqdan çıxırlar. Bu iki ölkənin hərəkətləri çox təhlükəli destruktiv addımlar kimi dəyərləndirilməlidir.

Fransanın da yeni qarşıdurma yarada biləcək siyasət yürütdüyünü deməliyik. Hindistan və müəyyən məqamlarda Çinin bölgədə aranı qarışdırmaq üçün göstərdiyi səyləri də diqqətdən yayınmamalıdır. Xüsusən də Rusiya və İran sülhyaratma prosesində əngəllərin yaranma-

proseslər gedir. ABŞ və İsrail İran məsələsində çox qətiyyətli mövqe nümayiş etdirir. İrandan gələn təhdidləri neytrallaşdırmaq üçün lazım olan addımları atırlar. Yəni bölgədə aranı qatmaq və sülhyaratma prosesinə mane olmaq istəyən qüvvələr yetərlənir.

- Bəs vəziyyət niyə indiki



Növbəti əməliyyatın istiqamətləri: Sərsəng su anbarı, Ağdərə və...

- Bəs sülh müqaviləsinin müzakirə edildiyi, bununla əlaqədar Bakı və İrəvanın mövqelərinin bir-birinə yaxınlaşdığı vaxtda Qarabağda yeni gərginlik və ya savaşa kimlər maraqlıdır?

- Məsələn, Rusiya Müdafiə Nazirliyi və sülhməramlılarının Azərbaycan ordusunun son əməliyyatları ilə bağlı yaydıqları bəyanat heç bir ölçüyə sığışmır. Rusiyanın siyasi dairələrinin də bununla bağlı qopardıqları "qara qışırıq" da bütün diplomatik etiketləri ötür keçir. Azərbaycan ordusunun "təmas xətti"ni yarıb keçdiyini və bunun "sabitliyin pozulması"na gətirib çıxardığını söyləmək böyük siyasi məsuliyyətsizlikdir.

Azərbaycan öz ərazisinə nəzarəti gücləndirmək üçün uğurlu əməliyyat keçirsə və bütün bunlar öz torpaqlarında baş verirsə, hansı uydurma təmas nöqtələrindən danışmaq olar? Belə imperiya ədası kimə lazımdır? Yəni bölgədə müharibə atmosferinin yaranmasında ən böyük dəstəkçi Rusiya, eləcə də onun hərəkətlərinə təkan ve-

si üçün əllərindən gələni edirlər.

Məsələn, Moskva İrəvanın son hərəkətlərini pisləşə də, Rusiya sülhməramlıları Ermənistanda dağ şərtində döyüş əməliyyatlarının aparılması üzrə təlim keçirlər. Bundan əvvəl aviasiya üzrə təlim keçirmişdilər. Rusiya bu təlimlərdə Ermənistan silahlı qüvvələrinin də iştirak etdiyini açıqlayıb. Bildiyim qədər Ermənistanın iki-üç qırıcısı, beş-altı helikopteri var. Bütün bunlar sülhyaratma prosesinə zərbə vurmaq üçün nəzərdə tutulmuş addımlardır və şiddətlə qınanılmalıdır.

- Bəs molla rejimi nə edir?

- İran Ermənistana dron, müxtəlif təyinatlı silahlar göndərir. Bundan başqa, molla rejimi Ermənistan rəhbərliyini ürəkləndirir. Tehran açıq şəkildə İrəvana bildirir ki, icazə verən kimi, İran xüsusi təyinatlıları Zəngəzura daxil ola bilər. İranın bu mövqeyi yeni deyil – o, həmişə Azərbaycana qarşı bütün düşmən cəbhələrində yer alıb.

Bir sözlə, çox təhlükəli

məqamda belə təhlükəli hal aldı, bunu hansı amillərlə izah etmək olar?

- Böyük güclər arasında Cənubi Qafqaza nəzarət uğrunda ciddi mübarizə gedir. Rusiya bu mübarizədə özünü "bölgənin ağası" kimi aparır. Moskva Cənubi Qafqazı özünün "arxa bağça"sı hesab edir, imperiya yanaşması ilə regionda gedən proseslərə nəzarət iddiası ilə çıxış edir. Rusiya yenə də bölgənin, xüsusən də Ermənistanın hərbləşdirilməsində aktivdir. Başının Ukraynadakı proseslərə qarışmasına baxmayaraq, cənub istiqamətini özünün əsas "strateji maraq zonası"na aid edən Rusiyanın bu regiondakı pozucu rolunu diqqətdən yayınmır.

İrəvanın bölgəyə müdaxilə cəhdləri də zərərli nəticələr doğurur, amma molla rejimi qorxaq və ürkək siyasət yürüdü. Ona görə də, Ermənistan yardım etməsinə baxmayaraq, İranın Azərbaycana qarşı açıq hərəkətə keçəcəyini demək çətinidir. Bu, bəlkə də mümkünsüzdür. Amma Avropa Birliyində Fransa kimi İranın ocağına

yağ tökmək istəyən digər ölkələr də var. Bütün bunlara rəğmən, Azərbaycan ordusunun son uğurlu əməliyyatları çoxları üçün çəkindirici olacaq.

Azərbaycan ordusu Ermənistanadan Qarabağa gələn dağ yollarını nəzarətə götürməklə həm İrəvana ciddi mesaj verdi, həm də daxili

dəki separatçılara ciddi xəbərdarlıq etmiş oldu. Düzdür, hər şeyin bir anda qaydaya düşəcəyi fikrində deyiləm, amma Azərbaycan bu cür lokal əməliyyatları davam etdirəcək. Bu əməliyyatlar həm Xankəndi, həm də digər istiqamətlərdə aparılacaq.

Ağdərə-Kəlbəcər yolunun və Sərsəng su anbarına nəzarətin bərpa edilməsi uğrunda da Azərbaycan ordusunun əməliyyatları keçirilə bilər. Bir sözlə, Azərbaycan irimiqyaslı əməliyyatların başlamasının tərəfdarı deyil. Azərbaycan bütün ərazilərində öz suverenliyini bərpa etmək üçün addımlar atır və bu, beynəlxalq hüquq normalarına tam uyğundur. Bu çərçivədə bundan sonra da addımlarımız atılacaq.

Paralel olaraq, yekun sülh müqaviləsinin imzalanması yönündəki fəaliyyətimiz də davam edəcək. Azərbaycanın Ermənistanın torpaqlarında gözü yoxdur. Eyni zamanda, bütün ərazilərdə suverenliyini bərpa etmək üçün addımlarını atmağa davam edəcək.

Mənsur Rəğbətoğlu

Sirr deyil ki, Ukraynada davam edən işğalçılıq müharibəsinə və Putin hakimiyyətinin yürütdüyü siyasətə Rusiya elitasının münasibəti günbəgün pisləşməkdədir. Hələ müharibə başlayanda bir çox rusiyalı oliqarxlar, məmurlar, elm, incəsənət adamları və s. bu avantüranın Rusiya üçün olduqca baha başa gələcəyini proqnozlaşdırmışdılar və onların bir hissəsi Rusiyani tərki etmişdi. Rusiyada qalınların isə böyük əksəriyyəti artıq müharibənin bir ilinin tamamında hadisələrin Rusiyanın məğlubiyətinə və hətta dağılmasına doğru getdiyini anlayır və narahatlıqlarını gizli, bəzən sə açıq formada büruzə verirlər.

Azərbaycan əsilli rusiyalı milyarder Fərhad Əhmədovla Rusiya elitasının digər nümayəndəsi – tanınmış prodüser və iş adamı İosif Priqojinin öten gün mətbuata və sosial şəbəkələrə sızdırılan telefon danışığı böyük əks-səda doğurub. Həm Rusiyada, həm Ukraynada, həm də Qərb mətbuatında bu mövzuya geniş yer verilməkdədir.

Məsələ ondadır ki, bu telefon söhbətində hər iki tərəf Putin hakimiyyətini və şəxsən Rusiya başçısını kəskin tənqid edir, Ukraynadakı müharibəyə görə qınayır. Bunun Rusiyaya çox baha başa gəldiyi-

"BÜTÜN BUNLARA GÖRƏ PREZİDENT CAVAB VERƏCƏK.."

Əhmədovla Priqojinin telefon danışığı "bomba effekti" yaradıb

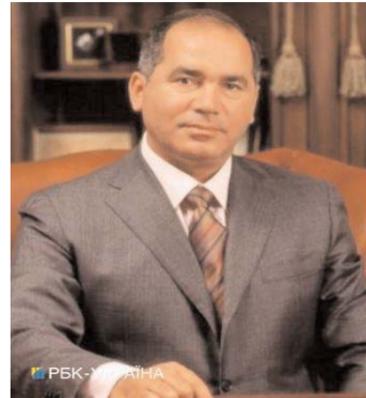
ni bildirir və Rusiya elitasının düşdüğü durumdan, sanksiyalardan, gələcəyin qaranlıq görünməsindən gileylənir. Hətta Rusiyani "faşizm və diktatura" gözlədiyini bildirirlər.

Məsələn, İ.Priqojin Putini və onun ətrafını nəzərdə tutaraq, "onlar cinayətkardır" deyir.

Fərhad Əhmədov isə bu müharibənin hər bir gününün çox baha başa gəldiyini qeyd edərək, "orada nə qədər günahsız insan əziyyət çəkir, nə qədər qan tökülür", - deyərək bildi-

Priqojin Putinin ətrafını "həşəratlar" və "alçaqlar" adlandırır. Eyni zamanda bildirir ki, Putinin yaxın adamlarından olan "Rosneft"-in rəhbəri İqor Seçin və "Rosqvardiya"-nın başçısı Viktor Zolotov birləşərək, Müdafiə naziri Sergey Şoyqunu hədəfə alırlar. Məqsəd isə müharibədəki məğlubiyətə görə bütün məsuliyyəti onun üzərinə atmaqdır. Ardınca Priqojin Putini nə-

zərdə tutaraq, deyir: "Görürsən o, nə etdi? O, şahmat lövhəsində onları qarşı-qarşıya



qoydu ki, tək özünü xilas etsin".

Fərhad Əhmədov isə cavabında bildirir: "O, xilas ola bilməyəcək, hər şeyə görə o cavabdehdir. Bizdə respublikadır, Prezident ölkəsidir. Bütün bunlara görə Prezident cavab verəcək. Ondan hesab sorulacaq.."

Əhmədov Putini nəzərdə tutaraq, "o, deyir ki, ən başlıcası ordudur, lakin məlum olur ki, ordu da yoxdur". Milyarder Uk-

raynadakı müharibəni "qardaş qırğını" adlandırır və bu müharibədə qalib gəlməyin



mümkün olmadığını bildirir.

Priqojinə Rusiya hakimiyyəti ilə məsafə saxlamağı məsləhət gören Əhmədov daha sonra əlavə edir ki, Putin geri çəkilməyəcək və bu qarşıdurma hələ uzun müddət çəkəcək: "O, geri çəkilməyəcək, irəli isə gedə bilmir. Orada didişmədir. Bu tarakanlar stəkanında bir-birini gəmirirlər... Onlar bir-birilərini boğacaqlar. Çünki onlar batırlar. Onlar başa

düşürlər ki, hər şey bitib..."

Ardınca Azərbaycan əsilli milyarder şəxsən Putinin ünvanına kəskin ifadələr işlədir: "Onun heç nə vecinə deyil (söyüş söyür-red.), xalq vecinə deyil. O, şeytandır..."

Fərhad Əhmədov Putini və Dmitri Medvedevi nəzərdə tutaraq, onları "böyüməmiş lili-putlar" adlandırır.

Sözgedən telefon söhbətinin iki ay əvvəl qeydə alındığı güman olunur. Priqojin artıq baş verənlərə münasibət bildirərək, danışığıdakı səsin ona aid olmadığını, danışığın montaj edildiyini və yayılan məlumatın "feyk" olduğunu iddia etsə də, buna demək olar ki, heç kim inanmır. Hətta Rusiya FTX-sının adı çəkil-məyən nümayəndəsi mətbuata səsyazmanın gerçək olduğunu bildirib və hətta bununla bağlı araşdırma aparıldığını deyib.

Telefon danışığının hansı xüsusi xidmət orqanı tərəfindən lentə alındığı və paylaşıldığı barədə isə konkret məlumat verilmir.

Fərhad Əhmədova gəlincə, milyarder həmsöhbətindən fərqli olaraq susur və hələlik sosial şəbəkələrdə və mətbuatda bomba partlayışı effekti yaradan hadisəyə münasibət bildirməyə tələsmir.

C.Məmmədov

Putinin planı Çini təşvişə saldı: Proses yenidən başlayır

Bu dəfə daha təhlükəli...



Çin lideri Si Cinqinin martın 20-də Rusiyaya iki günlük səfəri və Kreml sahibi Vladimir Putinlə müzakirələri dünya mətbuatında hələ də müzakirə predmetidir. Yanaşmalar müxtəlifdir. Bir qisim düşünür ki, Rusiya Çinlə Qərbə qarşı birgə mübarizə aparacaq. Digərləri isə hesab edirlər

ki, Çinlə Rusiyani yalnız anti-Qərb siyasəti birləşdirir, bu iki ölkənin milli və təhlükəsizlik maraqları üst-üstə düşür.

Bu barədə "Atlas" araşdırmalar mərkəzinin analitik təhlilində deyilir.

Mərkəzin ekspertlərinin fikrincə, bunda həqiqət ondan ibarətdir ki, Pekin Rusiyanın

Ukraynaya qarşı işğalçı müharibəsinə pisləməyə də, bunu təqdir də etmir: "Digər tərəfdən, Pekini Rusiya rəsmilərinin "nüvə silahından istifadə edə bilərik" kimi açıqlamaları narahat edir. Putinin Belarusda nüvə başlıqlı raketlər yerləşdirəcəyi açıqlaması da, Pekində narahatlıqla qarşılanıb. Buna baxmayaraq, Vaşinqtonun Rusiya ilə yanaşı, Çinə qarşı da sərt siyasəti Pekinlə Moskva arasında məsafəni qısaltdı ki, əslində, bu amil Qərbin maraqlarına cavab verməməlidir.

Bu arada, ABŞ-ın keçmiş dövlət katibi Henri Kissincer ikinci "soyuz müharibə"nin birincidən daha təhlükəli olacağı barədə xəbərdarlıq edib. Kissincerin sözlərinə görə, son global iqtisadi-siyasi qarşıdurma zamanı rəqiblərin maliyyə

və iqtisadi imkanları qeyri-bərabər olub və bu, ABŞ-ın qələbəsinə təmin edib. Ancaq keçmiş dövlət katibi bu qələbənin əridiyi fikrindədir. Kissincer hesab edir ki, Çin imkanlar baxımından ABŞ-a çatıb.

Vaxtilə ABŞ Çinlə yaxınlaşaraq bu ölkəni keçmiş SSRİ-dən daha da uzaqlaşdırmışdı. Çünki o illərdə dövlət katibi olan Kissincer hesab edirdi ki, ABŞ eyni zamanda həm SSRİ, həm də Çinlə mübarizə apara bilməz, bunlardan biri ilə normal münasibət qurmaq lazımdır. Vaşinqtonun bu siyasəti müsbət nəticələndi, SSRİ-nin dağılması buna sübutdur. İndi isə Vaşinqton həm Rusiya, həm də Çinə qarşı mübarizə aparır, bu isə ABŞ-ın imkanlarını tükəndirir".

Təhlildə qeyd olunur ki, ABŞ-ın keçmiş prezidenti

Donald Tramp Kissincerlə eyni fikirdədir: "Tramp hesab edir ki, Çinlə Rusiya dünya düzününün yenidən qurulması üzərində birgə çalışır, bu isə ABŞ üçün təhlükədir. Tramp buna misal olaraq, Si Cinqinin Rusiyaya son səfərini və Vladimir Putinlə uzun müzakirələrini göstərib.

Maraqlıdır ki, Trampın sözlərinə baxmayaraq, Çinlə Rusiyanın yaxınlaşmasında onun da günahı var. Çünki məhz Tramp prezident olduğu illərdə Çinə qarşı iqtisadi sanksiyalara üstünlük verib. Halbuki Cinqin ABŞ-a səfər edərək Trampa dialoqu genişləndirmək istəyirdi, alınmadı. Trampdan sonra prezident seçilən Co Bayden hələ də Çinlə dialoqu bərpa edə bilməyib".

Mənsur Rəğbətəoğlu

II YAZI

(əvvəli ötən sayımızda)

- oruc proqramı İLLİK MAYADIR, bir insan orucu onun haqqını verərək tutsa: ağıl ilə oruc tutsa - ağılın oruc tutması doğru düşüncəsi, elm yeməsi, həqiqəti kəşf etməsi, həqiqətə təslim olmasıdır, qəlbi ilə oruc tutsa - qəlbin orucu iman etməsidir, iman qəlbin doymasıdır, qəlb "iman yeyəndə" oruc tutur, vicdanı oruc tutsa - vicdanın orucu sevgi, mərhəmət, şəfqət yeməsidir, iradəsi oruc tutsa - iradənin orucu doğruluğunu seçməsidir, bədəni oruc tutsa - orucun dönməyən yeməsi, içməsi, cinsi münasibətə olmasa, gözü oruc tutsa - harama baxmasa, qulağı oruc tutsa - mənasız və məqsədsiz sözlərə qulaq asmasa, dili oruc tutsa - haram yeməyə, yalan danışmasa - bunlar orucu haqqını verərək tutmaqdır, bu biçimdə oruc tutmaq insanın illik mayası olur, bərəkəti il boyu davam edir, onu bütün pisliklərdən qoruyur, illik mayalar - oruc axirət əzuqəsinə çevrilir;

- oruc bir İDARƏTME PROQRAMIDIR, insana ağılı, qəlbi, vicdanını, iradəsini, duyğularını, nəfsini, sözünü, gözünü, qulağını, işini, evini, ailəsini, ölkəsini, işçilərini, tələbələrini ... idarə etməyi öyrədir, deyir ki, duyğularını ağılına, ağılı da vəhyə - uca Allaha bağla, ağılı, iradəni, vicdanı və qəlbi heç nəyə və heç kimə kirayə vermə, idarə etməyi bilsən, azad, bilməsən, kölə olacaqsan;

- Ramazan ayında həm QURANİ-KƏRİM nazil olmağa başlamış, həm də ALLAH RƏSULUNA - son elçiyə elçilik vəzifəsi verilmişdir;

UCA ALLAH ayədə buyurur ki, oruc sizdən öncəkilərə olduğu kimi sizə də yazıldı. Ayədəki sözlərin mənə yüklərini bir-bir şərh edək:

"ORUC" sözü ərəbcə deyil, Qurani-Kərimin mətnində də yoxdur, "oruc" sözü farscadır (İslam Azərbaycan Xorasan yolu ilə gəldiyindən Qurani-Kərimə aid bir sıra terminlər farslaşmışdır, məsələn: namaz, dəstəmaz, oruc...), "gün" anlamını daşıyan "ruz" sözü "e" şəkilçisi artırılaraq "ruze" qəlibi düzəldilmiş ("günlük", "gün-gün tutulan"), sonra "ruze" sözü "oruze", "oruc" biçimində türkçələşmişdir. "Oruc" sözünün Qurani-Kərimdəki qarşılığı "SAVM"dır. Bu söz "s-v-m" kökündəndir, eyni kökdən olan sözlər Qurani-Kərimdə on dörd dəfə işlədilmişdir. İlahi mətnə oruca bağlı bu sözlərə yer verilmişdir:

- "tasumu"; (2/184)
- "yəsüm"; (2/185)
- "siyam" / "əs-siyam"; (2/183, 187, 196; 4/92; 5/89, 95; 58/4)
- "əs-saimin" / "əs-saimat"; (33/35)

- "savm"; (19/26)
"SAVM" sözü həm "tutmaq", həm də "tərk etmək" mənalarını ifadə edir. Sözlün kök mənası bunlardır: "yemək və içməkdən kəsilmək", "ağız qapalı olmaq", "içinə əlavə bir şey almamaq". Bu söz mütləq bütün (tərkiblərdən ibarət olmayan bütün), əskisiz və tam mənasını daşıyan, uca Allahın sifəti olan "əs-Səməd", dəyəri sabit olduğu üçün qızıl mənası daşıyan "samit", sal qaya anlamını daşıyan "səməd", ağız qapalı olduğu üçün susmaq mənasını daşıyan "summ", güc və cazibə mərkəzi daşıyan "səməd" sözləri ilə qohumdur. Mustafa İslamoğlu **ORUC TUTMAQ** anlayışına bu mənaları yükləmişdir: "... Dilimizdə "ORUC TUTMAQ" deyirik. Namazı qılırıq, dəstəmazı alırıq, zəkəti veririk, şəhadət kəlməsini gətiririk, həccə gedirik, orucu isə tuturuq. Dilimizdəki "tutma" sözü (ismi) oruc mənasındakı "savm"ın tam qarşılığıdır, "oruc tutmaq" ifadəsini isə "tutmağı tutmaq" kimi vermək olar. Oruc tutmaq hər şeydən öncə orucun təvəfini tutmaqdır, yəni mən orucun təvəfindəyem deməkdir.

Oruc tutmaq özünü tutmaqdır. Başımıza nə gəlsə, özümüzü tutmamamızdan gəlir. Günahların kökü qəzəbini tuta bilməyə, nəfsini tuta bilməməyə, şəhvətini tuta bilməməyə, dilini tuta bilməməyə... bağlıdır. İnsan orucu nə qədər tutarsa, oruc da insanı o qədər tutar. Kim orucun başını dik tutarsa, oruc da onun başını dik tutar. Oruc onu qula qul olmaqdan qoruyan bir qalxan, qulu qul etməkdən qoruyan bir ağıl olar. Bu mənada oruc ac qalmağ deyil, bəslənməkdir. Ac qalan bədəndir, bunun anlamı odur ki, insanın bədəni ikinci dərəcəlidir. Birinci dərəcəli olan düşünən, xatırlayan, öyüd alan, inanan, dəyər ortaya qoyan, yaxşını pisdən ayıran yanındır (təvəfidir). Qurani-Kərimin doğum ayı olan Ramazanın bədənin ac saxlanaraq keçirilməsinin (ehya edilməsi, dirildilməsi) səbəbi də budur. Məqsəd bədəni ac tutaraq möminin ağılı və ruhi qabiliyyətlərini hərəkətə keçirmək, təşviq etmək, bu yolla da anlama və düşünmə imkanlarını artırmaqdır. Bu da Qurani-Kərimin daha dərindən anlaşılmasına səbəb olan vasitələrdən biridir. Belə ki vəhyi oxu-

etdiyi gündür. O buyurdu ki, bizim Hz.Musa ilə haqq bağımız sizinkindən daha çoxdur. Elçi o gün oruc tutdu, möminlərin də oruc tutmasını istədi. Bir il sonra Ramazan orucu fərz qilindi, əmr olundu - dini əmrləri yerinə yetirməyə borclu olan (bu mənada) bir insan fəcrin doğulmasından - dan yerinin aparmağa başlamasından Günəşin batmasınadək olan zaman dilimində yeməkdən, içməkdən, cinsi əlaqədən ibadət niyyəti ilə imtina etməli, orucunun tam olması üçün gözünü, dilini, qulağını haramlardan qorumalı, bütünü varlığı ilə oruca köklənəlidir...

2) "... Bəlkə, bu sayədə (yolla) təqvaya qovuşasınız"
AYƏNİN bu cümləsi oruc əmrinin səbəbini, hikmətini, hədəfini açıqlayır: Allah oruc ibadətini ona görə yazdı ki, siz təqvaya qovuşasınız. "TƏQVA" Qurani-Kərimin ən önəmli anlayışlarından biridir. Bu söz "v-q-yə" kökündəndir. Qurani-Kərimdə eyni kökdən törəyən sözlərin sayı iki yüz əlli səkkizdir, bu mənaları var:
a) "qorumaq" - "Allah bizə lütf etdi, bizə vücutun içində işləyən əzabdan

əhatə edir: a) oruc ibadətini çox önəmli-dir, bütün ümmətlərə pozulmayacaq biçimdə yazılmışdır; b) "yazıldı", yəni fərz qilindi, əmr olundu - dini əmrləri yerinə yetirməyə borclu olan (bu mənada) bir insan fəcrin doğulmasından - dan yerinin aparmağa başlamasından Günəşin batmasınadək olan zaman dilimində yeməkdən, içməkdən, cinsi əlaqədən ibadət niyyəti ilə imtina etməli, orucunun tam olması üçün gözünü, dilini, qulağını haramlardan qorumalı, bütünü varlığı ilə oruca köklənəlidir...

2) "... Bəlkə, bu sayədə (yolla) təqvaya qovuşasınız"

AYƏNİN bu cümləsi oruc əmrinin səbəbini, hikmətini, hədəfini açıqlayır: Allah oruc ibadətini ona görə yazdı ki, siz təqvaya qovuşasınız. "TƏQVA" Qurani-Kərimin ən önəmli anlayışlarından biridir. Bu söz "v-q-yə" kökündəndir. Qurani-Kərimdə eyni kökdən törəyən sözlərin sayı iki yüz əlli səkkizdir, bu mənaları var:

a) "qorumaq" - "Allah bizə lütf etdi, bizə vücutun içində işləyən əzabdan

ORUC UCA ALLAHIN TƏRBİYƏ PROQRAMIDIR

(QURANİ-KƏRİMDƏKİ ORUC AYƏLƏRİNİN ŞƏRHİ)



Allah Rəsulu buyurur: "Allahın ən çox sevdiyi oruc Davud peyğəmbərin orucudur. O, bir gün açar (seyər), bir gün oruc tutardı". Bu hədis öncəki Elçilərə, onların ümmətlərinə də orucun fərz qilindiyini göstərir.

Dedik ki, Qurani-Kərimin nazil olmasınadək olan dövrdə oruc ibadətini təhrif olunmuşdu, məsələn, İsrail oğulları oruc tutulan günlərin sayını azaltmışdılar, xristianlar isə biçimini və məzmununu dəyişmiş, orucu pəhrizə çevirmiş, günlərin sayını artırmışdılar.

Ayədəki "oruc sizdən öncəkilərə də fərz qilınmışdı" cümləsi bu mənaları da əhatə edir:

- elə bir ümmət yoxdur ki, oruc fərz qilınmasın;
- oruc dinin təməli ibadətlərdən biridir;
- oruc tutmaq çox önəmli-dir;
- "öncəkilər" sözü insanları oruc tutmağa təşviq edir;
- oruc tutmaq çətin ibadətdir, çətin bir ibadət hamıya aid olanda onu yerinə yetirmək asan olur;
- uca Allah birdir, dinin sahibi Odur, Onun dini də birdir;

Ayə deyir ki, oruc sizə "YAZILDI" ("kutibə"), bu feilə Qurani-Kərimdə bir sıra başqa məsələlərin təqdimdə də yer verilmişdir, məsələn, "qisas-ədələti qarşılıq sizə yazıldı", "vəsiyyəət etmək sizə yazıldı". Ayədəki "yazıldı" feili iki anlamı

suliyət daşıyır, Allah əmanəti (məsuliyəti) insana yükləmişdir. Məsuliyətin ziddi biganəlikdir, vecinə almamaqdır. Məsuliyətli olmaq hədədini, vəzifəsini, işini, əməlinə görə hesab verəcəyini, zamanın dəyərini bilməkdir. İnsanın məsuliyəti azad olduğu qəddərdir. **BİR TOPLUMDA AZADLIQ YOXDURSA, ORADA MƏSULİYYƏT DƏ YOXDUR.** Hz.Adəm məsuliyətli olmağın simvoludur. O, yanlış addım atdı, səhvini anladı, qəbul etdi, tövbəyə yönəldi. Şeytan məsuliyətsizliyin simvoludur: o, günahını Allahın üzərinə atdı.

Qəderçilik (insandan heç bir şey asılı deyil düşüncəsi) məsuliyətsizlikdir, insanı dəyərsizləşdirməkdir, Allaha iftiradır, belə ki, O, insanın aqibətini əməyinə (məsuliyətinə) bağlamışdır. Məsuliyət insana verilmiş iradə nemətinə sayğıdır, azad seçimdir, seçdiyinin nəticəsini qəbul etməkdir, örnek olmaq, vəzifələri paylaşmaq, bilmədiyini, bacarmadığını işlərdən uzaq durmaq, xeyri əmr edib (təşviq edib), pisliklərdən

çəkəndirməkdir.

Məsuliyət şüuru bu ayədə inandırmaqdır: **BİR TOPLUM ÖZÜNÜ DƏYİŞDİRMƏDİKÇƏ ALLAH DA ONLARI DƏYİŞDİRMƏZ.** Məsuliyət özünü tanımaq, özünə güvən-mək, ilahi təyinatını bilməkdir. Biz sadəcə etdiklərimizdən deyil, etmədiklərimizdən də məsuliyət daşıyı-riq. Şəxsiyyət olmaq istəyirikse:

- məsuliyətimizi qavrayacağıq;
- düşünəcəyik;
- çalışacağıq;
- islah edəcəyik;
- saleh əməllərimiz olacaq;
- cəhətdən qurtaracağıq;

Bu həqiqəti bilək ki, tarixdə iz qoymuş, dəyər qazanmış, örnek olmuş insanlar ciddi, məsuliyətli, çilə çəkmiş insanlardır. Onlar bu dəyərlər uğrunda cihad etmişlər:

- tövhid - la ilahə illallah - Allahdan başqa ilah yoxdur, yaradan tək, yaradılanlar çoxdur, insana qul olmağı, insanı qul etməyi rədd edirəm;
- ədalət;
- elm;
- şəfqət, mərhəmət;
- bəris;
- azadlıq;
- həqiqət;
- rifah;

TƏQVADA məsuliyət şüuru ilə birgə əmanətə sədəqət, borcluluq düşüncəsi var: insan hər şeyini Allaha borcludur, bu borcu ödəməyin tək yolu yaradana təslim olmaqdır. Onun buyurduğu kimi yaşamaqdır. **TƏQVANIN** kök mənası biri o birisinə zərər verən iki şeyin arasına mənə qoyaraq zərər görən və zərər verən qorumaqdır. **TƏQVA** insanın mənəvi qoruma (immun) sistemidir, çox diqqətli qorunmadır. Qurani-Kərim buyurur ki, təqva libasdır (qoruyur) (Əraf, 7/26), dərin məsuliyət duyğusudur, qorxmaq deyil, qorunmaqdır, o ən dəyərli əzuqədir (Bəqərə, 2/197), təqva fitridir, bütün ibadətlər imanı, iman fitrəti, fitrət də insanı qoruyur, namaz, oruc, infaq... əsgərlərdir.

Ardı var...

Sıracəddin Hacı



Ay Musa

Sən şair doğuldun Azərbaycana,
Axıb köüllərə doldun, Ay Musa,
Yaralı qəlblərə su çiləyərkən,
Xalqın şairi oldun Ay Musa.

Hər kəlmədən min bir mənə kəsb olar,
Oxuyan, düşünən, həm ibrət alar.
Şeirlərin şöhrət tapar, ucalar,
Dərin ədəbi irs qoydun Ay Musa.

Qarabağ nisgilli, vətənin dərdi,
Qəlbində hər zaman qəm, kədər verdi.
Dilində hər kəlmə igiddir, ərdi,
Şirin sözlərlə baldın Ay Musa.

Yandı yurd eşqi ilə, alışdı sinə,
Qələmin süngüyü düşmənlərinə,
Sevindin Qarabağ çıxdı ağ günə,
Müəlləh bir əsgər oldun Ay Musa.

Sən bir çiçək idin, ətrin danılmaz,
Ürəyin, söhbətin, sözün yorulmaz.
Elə bil iz qoydun itməz, danılmaz,
Əbədi tarixdə qaldın Ay Musa.

Pərvanə Zalamlı
Qəbələ Yazarları
İB-nin üzvü



Musa Yaqub zirvəsi

Yaxşı şeir yazma bilmək
İlahinin hədiyyəsi,
Yüksək uca zirvədədir,
Musa Yaqub səviyyəsi.

Nə deyim ki, layiq olsun
Heç olmasa bir misrana?
Misraların sığal çəkər
Oxuyanda hər insanı.

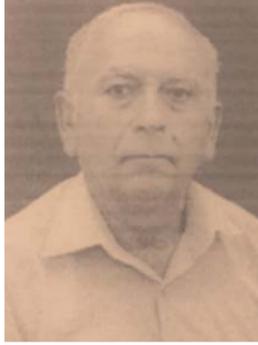
İstədim mən sənə kimi
Dərin, gözəl şeir yazım.
Şeir adlı aləmində
Razıyam ki, gəzib azım.

Gül ətirli misralardan,
Soruşam mən öz yolumu,
Gözlərinin ətri tutsun,
Ətrafımı, sağ, solumu.

Musa Yaqub zirvəsinə,
Çatmaq üçün yarışdayıq
O zirvəyə çatmaq olmur,
Çox çətindir, sərt qışdayıq.

Kəlmələrin qoruyacaq
Şair, sənə o zirvəni
Fikirlərin ucaldacaq,
Musa Yaqub daim sənə.

Zinyət Şərif qızı Tahiri.
Qəbələ yazarları İB-nin üzvü



General Polad

Sən elimin qəhrəmanı,
Yurda qurban etdin canı,

Qəbələ şairlərinin söz boxçası

Sənə əvəz edən hanı?
Hər an sənə el edib yad,
General Polad, şəhid Polad!

Qəbələ, Vəndamdır yurdun,
İgidlikdə başda durdun,
Qəbələyə plan qurdun,
Bizə qazandırdın mərd ad,
General Polad, general Polad!

Düşməni qartal tək çaldın,
Lələtəpəni geri aldı,
Yaddaşda əbədi qaldın.
Millətini eylədin şad,
General Polad, general Polad!

Qanın yerdə qalan deyil,
Qisasını alırıq, bil,
Bunu söyləyir gənc nəsil,
Qarabağ olacaq azad,
General Polad, general Polad!

Əhməd Məmmədli

İstedadlı şairimiz Cəlil Xeyirbəyin
(Komuradlığının tək Madar oğlu Xeyirbəyin) əziz xatirəsinə

At oynadırdı düşmən,
Yurdum Qarabağında,
Otuz il millət qaldı,
Qələbə sorağında.

Vətənə qurban getdin,
Ömrün lap gənc çağında,
Qarabağı qayıtdın,
Verərək can Xeyirbəy!

Qazandırdın millətə
Yaxşı ad san Xeyirbəy!
Hünərinə qoy
Qurban olsun bu can Xeyirbəy!

Doğmaların qalsa da,
Gözləri yaşlı sənsiz,
Vətənin azadlığı,
Sənə hər şeydən əziz

Şəhid olub tarixdə,
Qoydun silinməz bir iz,
Qarabağı qayıtdın
Verərək can Xeyirbəy!

Sənənlə fəxr eyləyir
Atan, anan, Xeyirbəy!
Ayrılığın dözmək
Deyil asan Xeyirbəy!

Sən yağdırdın düşməni
Gur güllə yağışını,
Dəmir yumruqla əzdin,
Onun o küt başını,

Xilas etdin vətənin
Torpağını, daşını
Qarabağı qayıtdın
Verərək can Xeyirbəy!

Bu hünəri unutmaz
Azərbaycan, Xeyirbəy!
Sənsiz qalmaq çətindir
Bizə yaman Xeyirbəy!!!

Əhməd Məmmədli, Qəbələ Yazarları
İB-nin üzvü, şair.



Qoymadılar ümidsizliyə qapılımlar

Qəbələdə tanınmış ziyalı, ağsaqqal,
dövlət qulluqçusu Qərib Qəribovun
dilindən.

Sən də çalışırsan, qoymursan həkim
İnsanlar qapansın ümidsizliyə,
Ünvanına gələn xəstə qəlbində,
Yanmaq istəyirsən nur olum deyə.

Allah pay verənin payını kəsməz,
Sən də pay verirsən insan ömrünə,
Deyirlər nə qədər alışıqlar düşüb,
Həkim taleyinə, cərrah ömrünə.

Sənədlə, kağızla alim olmadın,
Böyük insanlığın alimi oldun.
Nə qədər insanın ömür evində,
İşıq tək, alışdın, nur kimi doldun.

Hərən bir cürə alın yazısı,
Hərən bir cürə ömür yolu var.
Qışın ortasında bəzən yaz gəlir,
Bəzən də yay günü səpələnir qar.

Təbiət insanı dəyişə bilər,
İnsan təbiəti dəyişə bilməz.
Hələ indidən belə yüz min ildə
Gecələr gündüzlər görüşə bilməz.

Pərvanəyə çevrilib
Mənim başımın üstə
Ömründən qurban verib
Fərhad o vaxt mənim üçün.

Sonsuz arzularımı,
Çiçək edib bir dəstə
Xəyalən göndərirəm
Fərhad cərraha hər gün.

Fərman Məhəmməd Əzizli

Şəfalı əllər

İsmayılı rayon Mərkəzi Xəstəxananın
tanınmış cərrah həkimi Elman Xəlilova
ithaf edirəm.

Adın təmənnsiz bir cərrah kimi
Çox yerdə, çox zaman çəkilir indi.
Sən insanlara belə sevdin,
Cərrah peşəsinə məhəbbətindir.

Heç kəs ustasına kəm baxmayıbdır.
Hamı həsəd çəkib dağın qarına,
Belə sadəliyin, ucalığına.
Ucalıq gətirdin ustadlarına!

Cərrah peşəsinin işığında sən,
Yandır bilmisən söz işığını,
Halal zəhmətinlə, alın tərinlə,
Özün yandırmısan, öz işığını!

İnam qələbədir, inam ölübsə,
İnsan arzularını yaşayır demək.

İnamsız gedirsə əməliyyata,
Elman öz adını daşımır demək.

Fərman Məhəmməd Əzizli.
Azərbaycan Respublikasının Maarif
xadimi, Əməkdar müəllim, rayon
Ağsaqqallar Şurasının idarə heyətinin
üzvü, Qəbələ Yazarları İB-nin üzvü.



Şair

Xalq şairi Musa Yaquba ithaf olunur.

Təbiət şair deyirlər sənə,
El oba vurğundur, şeirlərinə
Düşəndə sözünün hardan sehrinə,
Verir ləzzət mənə, dad mənə şair.

Sizin tək ustadı hey öy-öyə,
Bəzən sığışmuram heç yerə, göyə,
Mənim söz dünyamın şahısan deyə,
Qibtə etməkdədir, yad mənə şair.

Əzəldən məlumdur, bu xalqa, elə,
Təbiniz bənzəyir gur axan selə,
İçib şadlığımdan şadam ki, elə
Bənzəmək istəyir şad mənə şair.

Elə iz salıb ki, içimdə dərin,
Odur ki, hər sözün mənim üçün şirin.
Soyuqda sızadıqdan yaxşı bir şeirin
Olur ancaq mənə, od mənə şair.

Cəliləm, eşqindən gözüm dolarsa,
Bu yolda gün kimi rəngim solarsa,
Ruhunuz üstümdə sayə olarsa,
El verər bir gözəl ad mənə, şair.

Cəlil Xeyirbəy

"Tərtər işi" ilə bağlı həbs edilən Rəşid Niftəliyev, Ramil Qarayev, Vüsal Ələsgərov və Rüstəm Ələsgərovun cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi keçirilib.

Bakı Hərbi Məhkəməsinin hakimi Camal Ramazanovun məruzəsi, Zeynal Ağayevin sədrliyi ilə iclas Sumqayıt Məhkəmə Kompleksində baş tutub.

Buna səbəb cinayət işi üzrə zərərçəkmiş şəxslərin çoxluğu və Bakı Hərbi Məhkəməsinə böyük zalın olmasıdır.

Prosesin əvvəlində prokuror ittiham aktını elan edib. İttihama münasibət bildiren təqsirləndirilən şəxslər özlərini təqsirli bilməyiblər, məhkəmədə ifadə verməkdən imtina ediblər.

Vüsal Ələsgərov bildirib ki, o, özündən daha yuxarı vəzifədə olan şəxslərin – Müdafiə naziri, onun birinci müavini, Baş qərargah rəisi, korpus komandiri və Hərbi Prokurorluq təmsilçilərinin əmrlərini icra edib.

Rüstəm Ələsgərov isə deyib ki, onun ümumiyyətlə, heç bir səlahiyyəti olmayıb. Sırası əsgər kimi verilən əmri icra edib, binanın mühafizəsilə məşğul olub: *"Deyiblər ki, mühafizədə dayan, mən də dayanmışam. Mənim heç icazəsiz o binaya girməyə ixtiyarım olmayıb"*.

Daha sonra zərərçəkmiş qismində ifadə verən baş leytenant Bəhmən Məcidov bildirib ki, Tərtər hadisələri baş verən dövrdə bölük komandirinin şəxsi heyət üzrə müavini olub: *"Bölkədə cihaz itmişdi, buna görə söz-söhbət oldu. Sonradan məlum oldu ki, onu tərxis olunan əsgər aparıb."*

Polkovnik Vüsal Ələsgərovun yanına gələndə hərbi salam vermək istədim. Çatan kimi nalayiq söyüş söyməyə başladım. "Döyüş" əmri verdi, mənə yerə yıxdılar, döyməyə başladılar. Saatımı, pulumu götürdülər. Məhkəmə zalında qadınlar var deyər, o sözləri təkrarlamağı əxlaqıma sığışdırmıram. Nalayiq ifadələr işlədirdi, erməniyə işləməkdə ittiham edirdi. Sir-sifətim qan içində idi. Bıçağın yeri hələ də bədənimdə qalır. Burnumun üstündə Vüsal Ələsgərovun təpiyinin izi var. Hikmət Həsənovun səsi qulağımdadır".

Bəhmən Məcidovun sözlərinə görə, işgəncə nəticəsində bədəninə yaranmış yaraların üstünü Gündüz adlı həkim yapışqanla bağlayıb, bir müddət sonra isə onu qoruyublar.

Zərərçəkmişin sözlərinə

görə, ondan tabor komandiri Pərviz Pirməmmədovun əleyhinə ifadə almaq istəyiblər: *"Onun üzünə durmağımı istəyirdilər. Mənim paqonlarımı cırdılar. Biz uzun müddət ələrimiz, gözlərimiz bağlı saxlanmışıq. Əllərimiz bağlı vəziyyətdə it kimi yemək yemişik. Təsəvvür edin, biz keçə-keçə onlar çömçədə bizə yemək veriblər. Onda da biri başımızdan qapaz vurub, biri arxadan təpik vurub."*

Mən özümü zabıt kimi təhqir olunmuş hiss edirəm. Çünki pozulmuş hüquqlarım bərpa olunmayıb. Ailəmin üzünə baxa bilmirəm. Azərbaycan zabitiyəm, mənim ailəm niyə təhqir

bətləri Tərtər işgəncələrinə bir müddət əvvəl pozulub: *"Elə həmin ərzədə başqa hərbi hissəyə göndərilməyim haqda əmri də gəlmişdi. Buna baxmayaraq, işgəncələrdən canımı qurtara bilmədim"*.



mandiri, general-mayor Hikmət Həsənovu ittiham edib. Bildirib ki, bu işlərdə əsas günahkar Hikmət Həsənov olub.

Məruz qaldığı işgəncələrdən danışan İsabala Məmmədov qeyd edib ki, adamları suda boğmaqla, uzun müddət toka verməklə onlara dözülməz əzab veriblər: *"Be-tonun üstünə yatmaq üçün köhnə döşəklər atırdılar. Onu da su ilə isladırıdılar və deyirdilər ki, siz quru döşəkdə yata bilməzsiz"*.

Zərərçəkmiş Vasif Ağay-

edirdilər, döyürdülər. Vüsal atamın goruna qədər söydü. Orada ah-nalədən, qışqırtı sə-sindən qulaq tutulurdu. Mənə nə qədər əzab veriblər, bir Allah bilir. "Papanin" hospitalında tibb bacılarına qədər bizə əzab verib ki, guya vətən xainləriyik.

İşgəncələrdən vəziyyətim pisləşdiyinə görə hospitala gətirilmişdim. Burada çarpayıya bağlanmışdılar. Az qalırdılar qaşığı boğazımıza salıb, xirtdəyimizi üzünə salıblar. Ayaqyoluna qoy-murdular, "pampers" taxmağı tələb edirdilər".

Vasif Ağayev Vüsal Ələsgərova ömürlük həbs cəzası verilməsini tələb edib.

"Bizi it kimi yedirir, su istəyəndə sidik içirirdilər..."

"Tərtər işin"də tükürpədən ifadə

olunmalıdır? Niyə döyülməliyəm?"

Bəhmən Məcidov ona işgəncə verilməsində iştirakı olan şəxslərin bir çoxunun məsuliyyətdən kənar qaldığını deyib. O, təqsirləndirilən polkovnik Vüsal Ələsgərov tərəfindən işgəncələrə məruz qaldığını vurğulayıb.

Pərviz Pirməmmədov məhkəmədə işgəncələr haqda ətraflı danışmaq istəməyib. Bu səbəbdən onun ibtidai istintaq zamanı verdiyi ifadələri elan olunub.

Pərviz Pirməmmədov istintaq zamanı verdiyi ifadəsində göstərilib ki, Vüsal Ələsgərov onu təhqir edib və

Qeyd edək ki, Rəşid Niftəliyev, Ramil Qarayev, Vüsal Ələsgərov və Rüstəm Ələsgərovun barəsində Cinayət Məcəlləsinin 145.3 (qanunsuz azadlıqdan məhrum etmə), 293.2 (işgəncə, işgəncə hesab olunmayan qəddar, qeyri-insani, yaxud ləyaqəti alçaldan rəftar və ya cəza), 341.2.2 (vəzifə səlahiyyətlərini aşma), 341.2.3 və 128-ci (qəsdən sağlamlığa yüngül zərər vurma) maddələri ilə ittiham verilib.

Bu cinayət işi üzrə 192 nəfər zərərçəkmiş qismində tanınıb.

2021-ci ilin dekabrında "Tərtər işi" üzrə istintaq yenilənəndən sonra işgəncələrə görə cinayət məsuliyyətinə cəlb olunanların sayı 17 nəfərə çatıb. Bir nəfər isə axtarışdadır.

İcraat yenilənəndən sonra zərərçəkmişlərin sayı da artıb və 452 nəfərə çatıb.

İcraat yenilənəndən sonra dövlətə xəyanət və başqa ağır ittihamlarla 20 ilə qədər həbs cəzasına məhkum edilmiş 19 nəfərin işinə yenidən baxılıb.

Onlar haqqında hökm 2022-ci ilin noyabrında ləğv edilib, işlər istintaqa qaytarılıb, 5 il sonra onlara bəraət verilib.

Onlar haqqında hökm 2022-ci ilin noyabrında ləğv edilib, işlər istintaqa qaytarılıb, 5 il sonra onlara bəraət verilib.

Onlar haqqında hökm 2022-ci ilin noyabrında ləğv edilib, işlər istintaqa qaytarılıb, 5 il sonra onlara bəraət verilib.

Hacı Zeynalov



Bildirib ki, Vüsal Ələsgərov onu şəxsən özü döyüb: *"Mənə yerə uzatdılar, Vüsal Ələsgərov ayaqqabı ilə üstümdə gəzirdi. Mənə yerə təpikləyirdi, başımın üstünə ayağını qoyub əzirdi. O, mənim ailəmi təhqir edib. Təsəvvür edin ki, biz su istəyəndə bunun əvəzinə sidik gətirib bizə verirdilər"*.

Digər zərərçəkmiş Pərviz Pirməmmədov deyib ki, məlum hadisələr baş verən dövrdə tabor komandiri olub. Vüsal Ələsgərovla münasi-

döyüb. Onu düşmənlə əməkdaşlıqda ittiham ediblər: *"Həmin vaxt Hikmət Həsənovun səsinə eşitdim. Ona kinayə ilə dedim ki, sizin icazəniz olmasa, mənə bura kim gətirə bilərdi? İşgəncəyə məruz qalanda məndən həm də general Polad Həşimov haqda ifadə vermək tələb olunurdu. Polad Həşimov barədə bildiklərimi söyləməyimi tələb edirdilər"*.

Növbəti ifadə verən zərərçəkmiş, baş leytenant İsabala Məmmədov korpus ko-

ev isə deyib ki, vaxtilə Əfqanıstanda sülhməramlı kontingentin tərkibində xidmət edib. İşgəncələrdən sonra sağlamlığını itirib, nəticədə ailəsi də dağılıb: *"Bütün həyatım darmadağın olub. Bunun səbəbkarı Vüsal Ələsgərovdur. Ona nifrət edirəm."*

Mən də başqaları kimi normal insan idim. Postda idik, bütün heyəti düşürüb, "Kamaz"da gətirdilər. Başımıza torba keçirdilər, dizüstə oturdular. Nalayiq söyüşlərlə təhqir

O, törətdiyi cinayətlərin izini itirmək üçün bütün mümkün variantlardan istifadə edib. Fərqli ey-nəklər taxmaqla, saqqal saxlamaqla, yaşayış yerini tez-tez dəyişməklə, ayrı-ayrı məclislərdə özünü ayrı-ayrı peşə sahibi kimi təqdim etməklə diqqətdən kənar-da qalmağa çalışıb. Amma bu imic və peşə dəyişiklikləri altında çox da uzun müddətə maskalanmaq mümkün olmayıb. Valeri Asratyan sonda "rejissor" kimi ələ keçib.

Valeri Asratyan 1958-ci ildə İrəvanda anadan olub. Orta təhsilini başa vurduqdan sonra İrəvan Pedaqoji İnstitutunda məktəbəqədər pedaqogika və psixologiya fakültəsində ali təhsil alıb. İlk əmək fəaliyyətinə psixoloq kimi əqli cəhətdən qüsurlu uşaqlar üçün nəzərdə tutulan xüsusi internatda başlayıb. Elə buradan da onun azyaşlı qızlara meylliliyi başlayıb. Azyaşlı qızların əqli xəstəliyindən istifadə edən Asratyan öz manyak ehtirasını ilk dəfə elə bu internatda söndürüb.

1981-ci ildə Valeri Asratyan milliyətçə rus olan bir qızla evlənərək Moskvaya köçüb. Artıq bir ildən sonra, 1982-ci ildə onun törətdiyi cinayətin üstü açılıb. Asratyan zorlamada ittiham olunaraq 3 il azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilib. Azadlığa çıxdıqdan bir neçə ay sonra Asratyan yenidən eyni maddə ilə dəmir barmaqlıqlar arasına düşüb. Bu dəfə şikayətçi öz şikayətini geri götürdüyündən o, həbsxanada cəmi iki il qalıb.

Moskva milisində seksual manyak kimi qeydiyyatda düşən Asratyan paytaxtda cinayət əməllərini davam etdirə bilməyəcəyindən Belqorod vilayətinin Valyuki şəhərinə köçüb. Ancaq kiçik bir şəhərdə yeni qurbanlar tapmaq onun üçün

Azyaşlı qızların qənimi Asratyan



17 zorlamaya, 2 qətlə görə mühakimə olunan, arzuladığı hökmü alan manyak

müşkülə çevrilib və Asratyan bir ildən sonra yenidən Moskvaya qayıdıb.

Moskvada ailəsi Asratyanı qəbul etməyib. O, Mariya adlı bir qadınla tanış olaraq onun evinə köçüb. Elə növbəti qurbanını da Mariyanın mənzilində tapıb. Belə ki, Asratyan qadının 14 yaşlı psixoloji problemi olan qızını anasının gözü qarşısında zorlayıb.

Mariyanın mənzilində yaşayarkən Asratyan törədcəyi cinayətlərin asanlaşdırılması üçün yeni vasitə ta-

pıb. Mariyanın qızının xəstəliyi ilə bağlı qəbul etdiyi psixotrop dərmanların onun diqqətindən yayınmayıb. Həmin dərmanların qəbulundan sonra 14 yaşlı qızın necə huşsuz vəziyyətə düşməsinə şahidi olan Asratyan elə onun reseptləri ilə dərman əldə edə bilib.

Valeri Asratyan digər manyaklar kimi narkomanları, küçədə qalanları, kimsəsizləri, valideyn himayəsindən məhrum olanları, milis şöbələrində qeydiyyata düşənləri hədəf seçməyib. O, hədəfi öz zövqünə uyğun se-

çib. Tələsmədən növbəti qurbanını özünə cəlb etməyə müvəffəq olub. Kiçik hədiyyələrlə, normal insanlar kimi kinoya dəvət etməklə, özünü yüksək intellekt sahibi kimi tanımaqla son məqama yetişib. Əsas hədəfləri isə 14-17 yaşlı qızlar olub.

İlk tanışlıqdan Asratyan yaş fərqi görə qızlara eşq elan etməyib. Yaxşı anlayıb ki, bu inandırıcı görünməyəcək. O özünü rejissor kimi təqdim edib. Danışqlarında rejissor sahəsinə aid olan terminlərdən istifadə edib, qurbanını tam inandıraraq. Sonra isə həmin qızlara kinoya çəkilmək təklifi verib. Təbii ki, sovet dövründə kinoya çəkilmək əlçatmaz bir arzu olub. Daha inandırıcı görünmək üçün Asratyan qızları ilk olaraq epizod rollara "dəvət" edib. Bir-iki görüşdən sonra o, sınaq çəkilişləri haqqında söhbət açıb. Bunun üçün xüsusi studiyaya ehtiyac olmadığını bildirib. Elə mənzil şəraitində də çəkilişin mümkünlüyünü söyləyib.

Valeri Asratyan maddi durumunu yaxşılaşdırmaq, dəblə geyinmək, restoranlarda hesab vermək, növbəti qurbanlarına hədiyyələr almaq üçün hədəf seçimində imkanlı ailələrin qızlarına daha çox üstünlük verib. Məqsədinə çatandan sonra o, rahatlıqla onları qarət edib.

Beləliklə 16 ay ərzində Valeri Asratyan qızların öz mənzillərində və

özünün kirayə tutduğu mənzildə, qəhvələrinə, şarablarına psixotrop dərmanlar qatmaqla huşsuz vəziyyətə salaraq 17 qızı zorlayıb.

Cinayət əməllərinin üstünün açılacağından qorxan Asratyan belə qərara gəlib ki, zorladığı qızları öldürməklə izləri itirə bilər. Azgünlaşmış manyak iki nəfəri qətlə yetirib, altı nəfərə isə ağır bədən xəsarətləri yetirib.

Nəhayət, 1990-cı ildə Moskva Daxili İşlər İdarəsində silsilə zorlama, qətl, qəsdən adamöldürmə faktları ilə bağlı xüsusi əməliyyat qrupu yaradılıb. Ağır bədən xəsarəti almış qızlardan birinin ifadələri ilə cinayətkarın fotorobotu hazırlanıb. Həmin qız hədisə zamanı huşsuz vəziyyətə düşməsinə baxmayaraq hadisənin baş verdiyi yeri təxmin edə bilib.

Valeri Asratyan iş başında ələ keçib. Böyük Teatrın qarşısında "aktrisa" axtarışına çıxan Asratyana mülki geyimli bir şəxs yaxınlaşıb:

- Rejissor, biz sizi çoxdan gözləyirdik.

Asratyan əvvəlcə heç nə anlamayıb. Saniyələr ərzində qollarına qandal keçiriləndə "rejissor" filmin sonunun gəldiyini başa düşüb. Müqavimət göstərmək istəsə də, onu bir anın içərisində "sakitleşdiriblər". O, üzünü sakitcə mülki geyimli şəxsə tutub:

- Sizi qətl hadisələri maraqlandırır, hamısını danışmağa hazırım.

Məhkəmədə Valeri Asratyan bütün cinayət əməllərini etiraf edib və o, məhkəmədən ona ölüm hökmünün verilməsini xahiş edib. Asratyan yaxşı anlayıb ki, azyaşlı qızların zorlanması maddəsi ilə onu həbsxanada nə gözləyir. Məhkəmə erməni manyakın "arzusunu" həyata keçirib - Valeri Asratyan ölüm hökmünə məhkum edilib.

"Dünyanın düz vaxtı"nın cinayətkarlıq statistikası

Amansız SSRİ rejimi də canilərin öhdəsindən gələ bilməyib

Sovet dövründə cinayətkarlığa qarşı mübarizə tədbirləri ölkə rəhbərliyinin daim diqqət mərkəzində olub. Amma buna baxmayaraq, SSRİ-də ayrı-ayrı dövrlərdə cinayət hadisələrinin sayı artıb. O cümlədən sovet-almən müharibəsi ərəfəsində də cinayətlərin qarşını almaq mümkün olmayıb. Əksinə, bu ərəfədə, müharibənin yaratdığı qarışıqlıqda cinayətkarlar daha da fəallaşılıb. Məhz buna görə də 1941-ci ilin oktyabr ayında Dövlət Müdafiə Komitəsində 813 nömrəli əmr imzalanıb.

Əmrdə sovet qanunlarını pozanlar, həmin qanunlara tabe olmamağa çağırış edənlər, hərbi xidmətdən yayınanlar, asayışı pozanlar, düşmən qüvvələri ilə əməkdaşlığa razılıq verənlərin dərhal cinayət məsuliyyətinə cəlb olunması nəzərdə tutulub. Bununla yanaşı, əmrdə cinayət hadisəsi törədənlərin yerində güllələnməsi də öz əksini tapıb.

Qeyd edək ki, 1942-ci ildə SSRİ-də cinayət hadisələri əvvəlki ilə nisbətən 22 faiz, 1943-cü ildə 21 faiz, 1944-cü ildə 9 faiz artıb. Yalnız 1945-ci ilin mart ayından sonra cinayət hadisələrinin sayında 6 faiz azalma müşahidə olunub.

Dövlət Müdafiə Komitəsinin 813 nömrəli əmrini icra edən Moskva milisi təkcə 1941-ci ilin oktyabr ayından 1942-ci ilin may ayına qədər 500 min nəfəri saxlayıb. Onlardan 2 min nəfəri güllələnib, 30 min nəfərə yaxını hərbi xidmətdən yayınmaya görə məsuliyyətə cəlb olunub, 100 nəfərdən artıq şəxs casusluqda ittiham olunub, təxminən 800 min nəfər isə cəbhə ilə bağlı yalan informasiya yaymaqda, əhali arasında təşviş yaratmaqda günahlandırılıb.

Tarixçi Sergey Şurlovun açıqlamalarına görə, müharibə ərəfəsində SSRİ-nin böyük şəhərlərində cinayətkar dəstələrdə sürətlə silahlanma gedib. Məqsəd oğurluq, soyğunçuluq və qarətərlərin daha geniş miqyasda keçirilməsi olub.

Müharibə dövründə Leninqrad şəhərində cinayətkarlıq hadisələri özünü daha qabarıq biruzə verib. Təkcə 1942-ci ildə şəhərdə SÖDM (sosialist əmlakını dağıdıcılarla mübarizə) idarəsi xətti ilə 14 min 500 nəfər cinayət məsuliyyətinə cəlb edilib. Leninqradda bu ərəfədə əsasən gündəlik tələbat mallarının, ərzaq məhsullarının qeyri-qanuni yolla əldə olunması, satışı, onların anbarlardan oğurlanması, bölgü zamanı saxtakarlığa yol verilməsi ilə bağlı cinayət faktları qeydə alınıb. O, cümlədən 1942-ci ildə şəhərdə 443 quldur dəstəsi zərərsizləşdirilib.

Hüquq elmləri doktoru Sergey Nevckinin araşdırmalarına görə, 1941-1944-cü illərdə SSRİ-də 7 mindən artıq quldur dəstəsi məhv edilib ki, onların üzvlərinin sayı 89 minə çatıb. Həmin araşdırmalarda Orta Asiya şəhərlərində - Daşkənddə, Alma-Atada, Çimkənddə, Frunzədə bandit dəstələrinin daha fəal olduqları göstərilib. Bunu nəzərə alan "NKVD" 1943-cü ildə Daşkəndə xüsusi qrup göndərib. Bir ay ərzində aparılan əməliyyatların nəticəsində 3 min nəfər cinayət məsuliyyətinə cəlb edilib. Onlardan 79 nəfəri qəsdən adamöldürmə, 350 nəfər külli miqdarda oğurluqda, 210 nəfəri bədənə xəsarət yetirmə ilə soyğunçuluqda ittiham edililib. İttiham olunanlardan 79 nəfəri ən ağır cəzaya, edama məhkum edilib.

Müharibə ərəfəsində Tver, Rostov və Odessa şəhərləri kriminogen durum baxımından digər şəhərlərdən fərqləniblər. Bu şəhərlərdə xüsusilə silah, yənacaq, gizli sexlərdə istehsal olunan alkoqollu içkilər və narkotik vasitələrin satışı ilə bağlı cinayət faktları qeydə alınıb.

Müharibə dövründə SSRİ-də cinayətkarlığa qarşı ciddi mübarizə aparılıb və cinayət hadisələrinin (ümumi) açılması 81 faiz olub. 1944-cü ildə "NKVD" başçısı Lavrenti Beriya cinayət hadisələrinin statistikasını Stalinə təqdim edəndə məhz bu rəqəmi göstərib. Amma sonrakı araşdırmalar ortaya fərqli rəqəmlər çıxarıb.

Araşdırmaçıların qənaətinə görə, cinayət hadisələrinin açılma faizi maksimum 50-52 faiz olub. Araşdırmaçılar onu da qeyd ediblər ki, bu 50 faizin özündə də bir qeyri-dəqiqlik var. Çünki cinayət hadisələrinin açılma faizini yüksək göstərmək üçün bir çox hallarda cinayət hadisələri işgəncələr hesabına cinayətdə əli olmayan insanların boynuna qoyulub, əsl cinayətkarlar isə öz işlərini davam etdiriblər. Təbii ki, Stalin təkbəşinə baş verən on minlərlə cinayətin tam təfərrüatını öyrənə bilməzdi.

Elə müharibədən sonrakı illərdə də SSRİ-də cinayət hadisələrinin sayı hər il artıb. Əgər Xruşovun hakimiyyətdə olduğu 1960-cı ildə məhkəmələr tərəfindən müxtəlif cəzalara məhkum olunanların sayı 516 min nəfər olub-



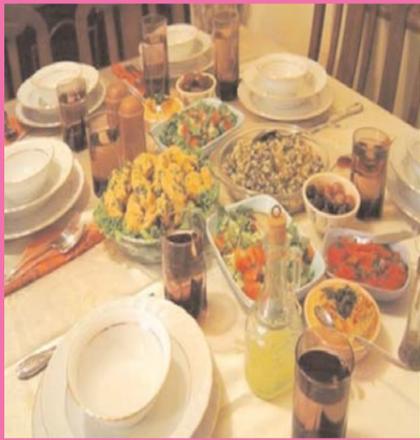
sa, Brejnevun hakimiyyətdə olduğu 1975-ci ildə bu rəqəm 884 minə çatıb.

SSRİ-nin son illərində, qarışıq 1989-1991-ci illərdə isə 1970-ci illərlə müqayisədə cinayət hadisələri iki dəfə artıb.

Beləliklə, nə amansız Stalin rejimində, nə çilğın Xruşovun, nə "rahat" Brejnevun dövründə, nə sərt Andropovun qısamüddətli hakimiyyətinə, nə də sonrakı baş katiblərin rəhbərliyi zamanı SSRİ-də cinayətkarlığın statistikasını aşağı salmaq mümkün olmayıb.

Faktlar sübut edir ki, sovet ideologiyasının "SSRİ-də cinayətkarlıq sifira enəcək" şüarı mif yaratmaqdan başqa bir şey olmayıb.

Təqdim edən: İlham Cəmiləoğlu



Ramazan süfrəsinin əsas qidaları

Ramazanda düzgün qidalanma qaydalarına xüsusi diqqət yetirmək lazımdır. Qida rasionu ehtiyatla tərtib etməlidir ki, imsakdan iftara qədər aclıq və susuzluq hissi narahatlıq yaratmasın. Xüsusilə imsakda mümkün qədər tərkibində maye olan yeməklərin qəbulu artırılmalıdır.

Qida Təhlükəsizliyi İnstitutunun mütəxəssisi Əfsanə Cabbarova imsakda qəbul edilməli qidalar barədə deyib: "İmsakda düzgün qidalanaraq gün ərzində həm su, həm də enerji balansını qorumaq lazımdır. İmsakda toxluq müddətini uzadan, bədəndə su saxlayan qidalara üstünlük verilməsi tövsiyə olunur. Həzm problemi yaşamaq, həmçinin qanda şəkərin miqdarını normada saxlamaq üçün lifli qidalardan çox istifadə edilməlidir. İmsakda yulaf, süd məhsulları və yumurtadan hazırlanan qidalardan istifadə edilməsi toxluq hissini azaldır və səbəb olur".

Oruc tutarkən orqanizmin aclığa olan müqavimətinin artırılması və bədən enerjisi dəyərinin yüksək saxlanılmasına çalışmaq lazımdır. İftarda isə daha çox yüngül qidalara üstünlük verilməlidir. Tərkibində duz, istiotlu və ədviyyatlı məhsulların istifadəsi mümkün qədər azaldılmalı, vitaminli, mineralların bol olduğu qidalar isə artırılmalıdır.

Həkim-diyetoloq Sevinc Həsənzadə iftarda qidalanma qaydaları barədə deyib: "İftarda yeməklər iki hissəyə bölünür. İlk növbədə sulu yeməyə üstünlük verilməlidir. Əsas yeməyə keçərkən salatlardan çox istifadə edilməlidir, çünki göyərtilərin tərkibində liflər var. Liflər əti ən tez həzm edən və parçalayan məhsul sayılır. Suyu isə əsas yeməkdən sonra, gün ərzində hər 1 saatdan bir içmək lazımdır ki, gecəyə doğru onun miqdarı bədəndə bərpa olunsun".

İftarda mədəni çox yükləmək olmaz, eyni zamanda iftardan sonra mütləq şəkildə ən azı 1 saat hərəkətdə olmaq, yüngül idman hərəkətləri etmək və gəzintiyə çıxmaq lazımdır ki, bu da həzm prosesinin sürətlənməsi, yorğunluq hissini aradan qaldırılması, xüsusilə də yuxu rejiminin normallaşması üçün vacibdir.

Unlu və şəkərli olmaqla iki qrupa bölünən qənnadı məmulatları tərkibi, qidalılıq dəyəri və hazırlanma texnologiyasına görə fərqlənir. Unlu qənnadı məmulatlara peçenye, pryanik, vafli, tort, piroq, keks, şəkərli qənnadı məmulatlara isə marmelad, karamel, şokolad, mürəbbə, cem, povidlo kimi məhsullar aiddir.

Bu barədə Qida Təhlükəsizliyi İnstitutu əməkdaşlarının hazırladığı elmi məqalədə bəhs olunur.

İlk növbədə onu qeyd etmək lazımdır ki, qənnadı məmulatlarının daşınma və

aydın şəkildə göstərilməlidir. Hər bir istehlakçı bu tip məhsulları alarkən onun saxlanma şəraitinə, qablaşdırmanın üzərindəki markalanmada qeyd edilən məlumatlara diqqət yetirməlidir.

Konfetlərin markalanması qənnadı məmulatları üçün adidir. Drajelər bədii tərtibatlı dəstələrə, paketlərə, qutularda qablaşdırılır. Drajelərin saxlanma şəraiti konfetlərdə olduğu kimidir və güneş şüasının təsirindən qorunmalıdır. Karamel, halva 18 dərəcə C-dən yüksək olmayan temperaturda və havanın nisbi rütubəti 75 faizdən çox olmamaqla saxlanılır.

Məhsulların saxlanılması rejimini xarakterizə edən əsas göstəricilər havanın temperaturu və havanın nisbi rütubəti, sanitariya-gigiyenik şərtlər, işıqlandırma və otaqların havalandırılmasıdır. Məhsulların düzgün yerləşdirilməsi və düzülməsi, eləcə də mal qonşuluğu prinsipinə riayət edilməsi zəruridir.

Unlu qənnadı məmulatlarının forması düzgün və zədəsiz, dadı və iy isə çeşidinə müvafiq olmalıdır. Bu tip məhsullar kənar iy və dad verməməlidir. Unlu qənnadı məmulatlar soyuducuda əsasən 18 dərəcə

Qənnadı məmulatlarının istehlakı zamanı riayət edilməli qaydalar

saxlanma rejiminə düzgün riayət edilməlidir. Həmin rejimə əməl olunmadıqda, məhsul insan sağlamlığı üçün ciddi təhlükə mənbəyinə çevrilir. Tərkibinə xaricdən bir çox zərərli kimyəvi maddələrin, o cümlədən ağır metal duzların, toksiki elementlərin, həmçinin mezofil və anaerob mikroorqanizmlər, kif və maya göbələklərinin düşməsi nəticəsində məhsulların keyfiyyəti itir. Həmin maddələrin miqdarı tibbi-bioloji tələblərin normalarından

artıq olanda insan orqanizmində ciddi xəstəliklər yaranması mümkündür. Düzgün qablaşdırılma məmulatların xarici təsirlərdən etibarlı qorunması üçün vacib şərtədir. Həmin proses məhsulun konkret çeşidi, eləcə də normativ texniki sənədlərin tələbinə uyğun olmalıdır. Məmulatlar əsasən içərisinə perqament kağız sarılmış taxta, yaxud karton yeşillərə, çəki ilə satılanları isə karton qutu və sellofan paketlərə qablaşdırılır. Mürəbbə, cem, povidlo kimi şəkərli qənnadı məmulatları isə şüşə və ya tənəkə bankalara qablaşdırılaraq satışa çıxarılır. Qablaşdırılmayan məhsullar haqqında informasiya ticarət obyektində məlumat vərəqində

QƏNNADI MƏMULATLARININ İSTEHLAKI ZAMANI NƏLƏRƏ DİQQƏT YETİRİLMƏLİDİR?

Düzgün qablaşdırılma məmulatların xarici təsirlərdən etibarlı qorunması üçün vacib şərtədir. Bu proses məhsulun konkret çeşidi, eləcə də normativ texniki sənədlərin tələbinə uyğun olmalıdır. Məmulatlar əsasən içərisinə perqament kağız sarılmış taxta, yaxud karton yeşillərə, çəki ilə satılanları isə karton qutu və sellofan paketlərə qablaşdırılır.



malıdır. Saxlanma rejimi pozulduqda halvadan yağ axır, acılaşır, xoşagəlməz dad verir və qoxu gəlir. Havanın nisbi rütubətinin artması da yağın axmasına səbəb olur. Şokoladı 18 dərəcə C-dən yüksək olmayan temperaturda və havanın nisbi rütubəti 75 faizdən çox olmamaqla quru, təmiz, yaxşı havalandırılan, anbar zərərvericiləri ilə yoluxmayan, birbaşa güneş işığı düşməyən yerdə saxlamaq lazımdır. 50 qram və daha çox kütləsi olan şokoladın markalanmasında isə əsas komponentlərin tərkibi mütləq göstərilməlidir.

Tez xarab olan qənnadı məhsullarının daşınması 6 dərəcə C-dək temperaturda və xüsusi nəqliyyat vasitələrində həyata keçirilməli-

C-dən aşağı temperaturda və 65-75 faiz nisbi rütubətdə saxlanmalıdır. Həmin rejimə əməl edilməklə növ və çeşidindən asılı olaraq tort və piroqlar 3 saatdan 1 ayadək, vafllar 1-3 ay, pryaniklər 10-45, kekslər 2-12, ruletlər isə 5 gün saxlanıla bilər. Açıq şəkildə satılan qənnadı məmulatları, xüsusilə də unlu qənnadı məhsulları xüsusi vitrin arxasında saxlanılaraq istehlakçılardan təcrid edilməlidir. Bu tip məhsullar yalnız əlcək, maska, başlıq və digər xüsusi gigiyenik vasitələrlə təmin olunmuş işçi heyət tərəfindən istehlakçılara təqdim edilməlidir.

Mürəbbə və cəmlər pastemizə edilmiş halda 6 ay, hermetik qabda olanlar 12 ay, şokoladlar 2-6 ay, konfetlər 1-4 ayadək, irislər 2-6 ay, karamel məmulatları 15 gündən 6 ayadək saxlanıla bilər. Şüşə bankalarda qablaşdırılmış mürəbbə, cem və povidlolar qapağı açıldıqdan sonra içərisindəki maddələr hava ilə təmas zamanı oksidləşir və nəticədə məhsul yararsız vəziyyətə düşür. Ona görə də qapağı açıldıqdan sonra həmin məhsullar 2-4 həftə ərzində mütləq istehlak edilməlidir.



Bayramdan sonrakı şikayətlər

Yaz mövsümü bir çox xroniki xəstəliklərin oyanan dövrüdür. Ən çox turşuluğun geri atılmasından əziyyət çəkənlərin xəstəlikləri kəskinləşir. Eroziv qastrit, mədə xorası və ya onikibarmaq bağırsağın xorası olanlarda xəstəlik aktivləşir. Pasiyentin həmin xəstəliklərin varlığından xəbəri yoxdursa, onlar üzə çıxır.

Bunu Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti, gastroenteroloq Emin Məmmədov nazirliyin instaqram səhifəsində "Bayram günlərində düzgün qidalanma" mövzusunda canlı yayımda deyib. Mütəxəssis bildirib ki, çox vaxt bayram günlərində həddən artıq şəkər qəbul edildiyinə görə bağırsaqlarda tormozlanma olur. Ona görə də qəbizlik halları daha çox artır. Ümumiyyətlə, Novruz bayramından sonra pankreatit, mədəaltı vəzin zədələnmələri, lal daş deyilən, illər boyu heç bir əlamət verməyən öd daşları ilə bağlı mürciətlər daha çox qeydə alınır.

Təsisçi:

Tapdıq Abbas

Baş redaktor:

Akif Nəsrili

Birinci müavin:

Şahnaz Salehqızı

İnformasiya şöbəsinin müdiri:

Röyal Əsədli

Bölgə müxbirləri:

Vaqif Cəmiləoğlu
Sadıq Sadıqlı
İqbal Məmmədov
Əlizadə Nəhmədağaoğlu
İlkin Əsədzadə

Qəzet 16 fevral 2003-ci ildən çıxır.

Ünvan: AZ 1073, Azərbaycan, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, 6-cı mərtəbə "Azərbaycan" nəşriyyatı
Tel: 510 15 07, Fax: 510 15 06
E-mail: paralel_qazeta@mail.ru
Qəzet "Son Dakika" MMC-nin mətbəəsində çap olunub.
Əlyazmalara rəy verilmir və geri qaytarılmır.
Qeydiyyat №257
Sifariş: 2185 Tiraj: 1550